

RAPORT

REFERENCYJNY

ODNIESIENIE POLSKIEJ RAMY KWALIFIKACJI
NA RZECZ UCZENIA SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE
DO EUROPEJSKIEJ RAMY KWALIFIKACJI

aktualizacja

Raport referencyjny – aktualizacja

Odniesienie Polskiej Ramy Kwalifikacji do Europejskiej Ramy Kwalifikacji

Redakcja merytoryczna:

dr Stanisław Sławiński

dr Agnieszka Chłoń-Domińczak

Autorzy:

Zespół KRK

prof. dr hab. inż. Andrzej Kraśniewski

Koordinacja składu i druku:

Emilia Danowska-Florczyk

© Copyright by: Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2015

Skład, druk:

ViW Studio Wiktor Krawczyński

ul. Szkolna 3

05-530 Dobiesz

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8

01-180 Warszawa

tel. +48 22 241 71 00; www.ibe.edu.pl

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu:
Budowa krajowego systemu kwalifikacji – pilotażowe wdrożenie krajowego systemu kwalifikacji oraz kampania informacyjna dotycząca jego funkcjonowania

Egzemplarz bezpłatny

Streszczenie

Aktualizacja raportu referencyjnego przedstawia rozwiązania prawne, które znalazły się w projekcie ustawy o zintegrowanym systemie kwalifikacji. W materiale omówiono także przebieg i stan zaawansowania prac nad elementami, które po wdrożeniu mają integrować system kwalifikacji w Polsce. Na początku publikacji została zamieszczona ogólna informacja o zmianach, które zasły w obszarach związanych z funkcjonowaniem kwalifikacji, w stosunku do stanu opisanego w raporcie z 2013 roku. Zmiany te nie wpłynęły jednak na ogólny obraz polskiego systemu kwalifikacji, przedstawiony w poprzednim raporcie. Informacje o zmianach przepisów uzupełniono o zwięzłą charakterystykę najważniejszych zjawisk, które w latach 2013–2015 miały miejsce w środowiskach związanych z nadawaniem kwalifikacjami.

Następna część materiału odnosi się do fragmentu raportu z 2013 roku, w którym zarysowano przyszły kształt polskiego systemu. Część ta zawiera stosunkowo obszernie omówienie istoty rozwiązań wprowadzonych do projektu ustawy o zintegrowanym systemie kwalifikacji.

Omawiane rozwiązania zostały wypracowane z udziałem dużego grona przedstawicieli interesariuszy polskiego systemu kwalifikacji. Ukazano zestaw narzędzi i mechanizmów, które mają zapewnić większą transparentność i spójność systemu kwalifikacji oraz odpowiednią jakość procesów walidacji i certyfikacji. Przepisy ujęte w projekcie ustawy mają także umożliwić akumulację i przenoszenie osiągnięć, dzięki czemu powstanie możliwość zdobywania kwalifikacji etapami. Projektowana ustawa określi zasady i mechanizmy koordynacji działań oraz współpracy w ramach zintegrowanego systemu kwalifikacji, wprowadzi także system nadzoru nad kwalifikacjami, które są włączone do systemu.

Ponadto w niniejszej aktualizacji raportu z 2013 roku zostały zawarte najważniejsze informacje o sposobie pracy nad poszczególnymi zagadnieniami. Publikacja przedstawia działania, które podejmowały zespoły merytoryczne, aby wypracować możliwie najlepsze propozycje nowych rozwiązań. Ważną częścią tego materiału są aneksy z wybranymi efektami działań zespołów merytorycznych, w tym najistotniejszy aneks 1, który przedstawia Polską Ramę Kwalifikacji.

Spis treści

Streszczenie.....	3
Wprowadzenie.....	7
1. Zmiany w krajowym systemie kwalifikacji w Polsce (od maja 2013 roku).....	9
1.1. System oświaty.....	9
1.2. Szkolnictwo wyższe.....	10
1.3. Kwalifikacje poza oświatą i szkolnictwem wyższym.....	11
2. Zintegrowany system kwalifikacji w Polsce – zasadnicze rozwiązania systemowe w projekcie ustawy o zintegrowanym systemie kwalifikacji.....	13
2.1. Kwalifikacje włączone do ZSK.....	13
2.2. Polska Rama Kwalifikacji.....	14
2.3. Standard opisu kwalifikacji.....	15
2.4. Przypisywanie poziomu PRK kwalifikacjom.....	16
2.5. Walidacja i certyfikacja.....	17
2.6. Zapewnianie jakości nadawania kwalifikacji.....	18
2.7. Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji.....	18
2.8. Nadzór w zintegrowanym systemie kwalifikacji.....	19
2.9. Koordynacja zintegrowanego systemu kwalifikacji.....	19
3. Działania prowadzone w latach 2013–2015 na rzecz wdrożenia i rozwoju zintegrowanego systemu kwalifikacji w Polsce.....	21
3.1. Zaprojektowanie Polskiej Ramy Kwalifikacji.....	21
3.2. Opracowanie standardu opisu kwalifikacji.....	21
3.3. Opracowanie metody przypisywania poziomu PRK do kwalifikacji.....	21
3.4. Przygotowanie Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji.....	22
3.5. Przygotowanie zasad oraz wytycznych dotyczących walidacji i certyfikacji.....	23
3.6. Opracowanie rozwiązań systemowych w zakresie zapewniania jakości nadawania kwalifikacji uregulowanych i rynkowych.....	23
3.7. Wypracowanie koncepcji roli sektorowych ram kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji.....	24
3.8. Przygotowanie projektu ustawy o zintegrowanym systemie kwalifikacji.....	24
3.9. Monitorowanie wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego.....	25
3.10. Udział interesariuszy w pracach nad zintegrowanym systemem kwalifikacji.....	25

3.11. Upowszechnianie wiedzy na temat zintegrowanego systemu kwalifikacji.....	26
4. Odniesienie do kryteriów referencji.....	28
5. Wybrane publikacje i opracowania dotyczące zintegrowanego systemu kwalifikacji.....	31
5.1. Publikacje i opracowania przygotowane w ramach projektów realizowanych przez zespół KRK w IBE.....	31
5.2. Inne publikacje i opracowania.....	33
Aneks 1. Polska Rama Kwalifikacji.....	35
Aneks 2. Wskazówki dotyczące przygotowania informacji, które są ujęte w standardzie opisu kwalifikacji.....	57
Aneks 3. Wykaz kwalifikacji opisanych zgodnie ze standardem opisu w ramach prac pilotażowych.....	63
Aneks 4 . Wybrane informacje na temat metody przypisywania poziomu PRK do kwalifikacji .	67
A4.1. Kwalifikacja poziomu 2 PRK: Wykonywanie prac pomocniczych w obiektach świadczących usługi hotelarskie.....	67
A4.2. Kwalifikacja poziomu 3 PRK: Montaż układów i urządzeń elektronicznych.....	71
A4.3. Kwalifikacja poziomu 4 PRK: Prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej.....	75
A4.4. Kwalifikacja poziomu 5 PRK: Tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami.....	79

Wprowadzenie

W 2013 roku powstał dokument „Raport referencyjny. Odniesienie Polskiej Ramy Kwalifikacji na rzecz uczenia się przez całe życie do Europejskiej Ramy Kwalifikacji”. Dokument ten został przyjęty 15 kwietnia 2013 roku przez Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie, w tym Krajowych Ram Kwalifikacji, a następnie zatwierdzony przez Komitet do Spraw Europejskich (Rady Ministrów) 15 maja 2015 roku. Po zatwierdzeniu oficjalnie przekazano go Komisji Europejskiej. Na początku tego raportu zamieszczone zostało streszczenie, które przytoczone jest poniżej w całości.

Od chwili przyjęcia przez polskie władze raportu referencyjnego rozpoczął się nowy etap prac, których celem jest przygotowanie modernizacji krajowego systemu kwalifikacji. Prace nad rozwojem systemu kwalifikacji w Polsce prowadzone były na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej przez Instytut Badań Edukacyjnych. Toczyły się one w trzech projektach systemowych finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Do 30 czerwca 2015 roku Instytut Badań Edukacyjnych realizował rozpoczęty w 2010 roku projekt „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie”. W ramach projektu zespół ekspertów opracował założenia i mechanizmy funkcjonowania nowego systemu kwalifikacji. Od roku 2013 przedsięwzięcie to było wspierane działaniami prowadzonymi równolegle w dwóch projektach:

- „Budowa krajowego systemu kwalifikacji – wdrożenie zintegrowanego rejestru kwalifikacji w zakresie organizacyjno-instytucjonalnym”;
- „Budowa krajowego systemu kwalifikacji – pilotażowe wdrożenie krajowego systemu kwalifikacji oraz kampania informacyjna dotycząca jego funkcjonowania”.

Działania podejmowane w wymienionych projektach miały na celu przygotowanie i pilotażowe wdrożenie wypracowanych rozwiązań w zakresie funkcjonowania nowego systemu kwalifikacji. Część tych działań realizowana była w partnerstwie z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Krakowie.

Efekty prowadzonych prac dały merytoryczną podstawę do przygotowania przez Ministerstwo Edukacji Narodowej projektu ustawy o zintegrowanym systemie kwalifikacji (ustawy o ZSK). Uchwalenie tej ustawy przez Sejm RP zapoczątkuje proces wdrażania zintegrowanego systemu kwalifikacji w Polsce. W przygotowanej według stanu na listopad 2015 roku aktualizacji raportu referencyjnego przedstawiono informacje o podstawowych elementach konstytuujących ten system.

Streszczenie raportu referencyjnego z 2013 roku

Niniejszy raport przedstawia odniesienie projektu Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK) do Europejskiej Ramy Kwalifikacji (ERK). W raporcie przedstawiono także przebieg i stan zaawansowania prac nad projektami innych rozwiązań mających na celu modernizację krajowego systemu kwalifikacji w Polsce.

Modernizacja systemu kwalifikacji w Polsce wynika z potrzeb krajowych i będzie służyć realizacji polityki na rzecz uczenia się przez całe życie. Działania modernizacyjne dotyczące krajowego systemu kwalifikacji wpisane są w szerszy kontekst zmian zachodzących w Europie, związanych z realizacją treści Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia Europejskiej Ramy Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, zwanego dalej Zaleceniem PE w sprawie ERK.

Reformy szkolnictwa ogólnokształcącego i zawodowego wprowadzające efekty uczenia się jako podstawowy punkt odniesienia dla polityki oświatowej zostały przeprowadzone w Polsce w latach

2008–2011. W szkolnictwie wyższym kluczowe zmiany wprowadzono w 2011 roku. W 2006 roku rozpoczęto przygotowania do tworzenia Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, a w roku 2008 w Polsce zainicjowano prace nad Polską Ramą Kwalifikacji. Wdrożenie PRK zamknie cykl reform zachodzących w polskiej oświacie oraz szkolnictwie wyższym, a jednocześnie będzie impulsem do rozwoju kwalifikacji uzyskiwanych poza tymi systemami.

Polska Rama Kwalifikacji ma obejmować różnorodne kwalifikacje uzyskiwane w Polsce, co pozwoli na zintegrowanie różnych systemów kwalifikacji funkcjonujących w kraju. PRK została zaprojektowana tak, aby jej poziomy odpowiadały poziomom ERK. Unikatowym rozwiązaniem zastosowanym w Polsce jest wprowadzenie dwóch charakterystyk poziomów o różnym stopniu szczegółowości – uniwersalnych (I stopień) oraz typowych dla poszczególnych rodzajów kształcenia (II stopień). Raport przedstawia wyniki przeprowadzonej analizy, która wiarygodnie wykazała spójność poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji z poziomami Europejskiej Ramy Kwalifikacji. Dzięki temu możliwe będzie porównywanie kwalifikacji nadawanych w Polsce z kwalifikacjami nadawanymi w różnych krajach UE, a kwalifikacje nadawane w Polsce powinny być bardziej czytelne i łatwiejsze do zrozumienia w innych krajach i systemach kwalifikacji w Europie.

W raporcie wykazano, że Polska wypełnia dziesięć kryteriów referencji określonych przez Grupę Doradczą do spraw ERK (EQF Advisory Group). Do raportu dołączono informacje dotyczące zagadnień terminologicznych, zestawienia efektów uczenia się wymaganych dla wybranych kwalifikacji z charakterystykami poziomów PRK – uniwersalnymi oraz typowymi dla poszczególnych rodzajów edukacji, poszerzony opis systemu edukacji w Polsce, a także opinie ekspertów zagranicznych. Raport skierowany jest zarówno do polskich środowisk związanych z tą dziedziną, jak i do osób i instytucji z różnych krajów, które są zaangażowane w realizację Zalecenia PE w sprawie ERK. Raport ma być także oficjalnym źródłem informacji o kierunkach modernizacji krajowego systemu kwalifikacji w Polsce.

Równocześnie z niniejszym raportem referencyjnym został przygotowany „Raport samopotwierdzenia Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego”, w którym przedstawiono powiązanie z PRK Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (KRK-SW) oraz ich odniesienie do Ram Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (QF EHEA) i do ERK.

1. Zmiany w krajowym systemie kwalifikacji w Polsce (od maja 2013 roku)

1.1. System oświaty

Kształcenie ogólne

Przedstawione w raporcie referencyjnym z 2013 r. rozwiązania systemowe dotyczące kształcenia ogólnego nie uległy zmianie. W ramach ustalonego systemu następuje jednak wiele zmian dotyczących kwestii szczegółowych. Polegają one na dostosowaniu przepisów do szybko zmieniających się warunków albo wprowadzają ulepszone rozwiązania, głównie o charakterze organizacyjnym. W zakresie zagadnień związanych wprost z problematyką kwalifikacji od powstania raportu referencyjnego z 2013 roku pojawiło się kilka nowelizacji aktów prawnych. Są to:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 kwietnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Rozporządzenie to wprowadziło zmiany w podstawie programowej wychowania przedszkolnego oraz w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych w zakresie edukacji wczesnoszkolnej (I etap edukacyjny, klasy I–III szkoły podstawowej). Głównym celem zmian było wprowadzenie obowiązkowej, bezpłatnej nauki języka obcego nowożytnego dla wszystkich dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego.
- Nowelizacja ustawy o systemie oświaty z dnia 20 lutego 2015 r. – wprowadzająca do ustawy 2 nowe rozdziały – rozdział 3a „Ocenianie, klasyfikowanie i promowanie uczniów w szkołach publicznych” oraz rozdział 3b „Sprawdzian, egzamin gimnazjalny i egzamin maturalny oraz egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie”. Rozdziały te nie wprowadzają jednak zasadniczych zmian w porównaniu do dotychczasowych przepisów.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 marca 2015 r. w sprawie postępowania w celu uznania świadectwa lub innego dokumentu albo potwierdzenia wykształcenia lub uprawnień do kontynuacji nauki uzyskanych w zagranicznym systemie oświaty.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego.

Sposób funkcjonowania szkolnictwa ogólnokształcącego stał się w ostatnich latach przedmiotem burzliwej debaty publicznej. Spory dotyczą między innymi takich kwestii jak: wprowadzenie obowiązku szkolnego dla dzieci sześciolletnich, celowość dalszego istnienia trzyletniego gimnazjum oraz kształt i sposób funkcjonowania systemu egzaminów zewnętrznych.

Szkolnictwo zawodowe

Nowy kształt szkolnictwa zawodowego w Polsce został ustalony w nowelizacji ustawy o systemie oświaty uchwalonej w 2011 roku i w powiązanych z tym aktem rozporządzeniach. Zmodernizowany w 2011 roku system szkolnictwa zawodowego został przedstawiony w raporcie referencyjnym z 2013 roku. Szkolnictwo zawodowe funkcjonuje obecnie w ramach tego systemu.

Wprowadzane w następnych latach zmiany w prawie dotyczą różnych kwestii szczegółowych, takich jak wprowadzenie kształcenia w kilku nowych zawodach, korekty niektórych zapisów w podstawie programowej kształcenia w zawodach (odnoszących się do konkretnego zawodu), ulepszenie organizacji i przebiegu egzaminów zawodowych itp. W 2015 roku znowelizowano rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. Zmieniono także rozporządzenie w sprawie praktycznej nauki zawodu w celu umożliwienia wprowadzenia dualnego systemu kształcenia zawodowego.

W okresie 2013–2015 odnotowano wzrost zainteresowania szkolnictwem zawodowym wśród absolwentów gimnazjów i ich rodziców. W związku z narastającym deficytem fachowców w różnych dziedzinach zwiększyły się również oczekiwania pracodawców w stosunku do szkolnictwa zawodowego. Wychodząc naprzeciw tym tendencjom, Ministerstwo Edukacji ogłosiło rok 2015 Rokiem Szkoły Zawodowców. W jego ramach zainicjowano całościowy przegląd podstawy programowej kształcenia w zawodach, do którego zaproszono pracodawców. Problematyka szkolnictwa zawodowego stała się ważnym tematem debaty publicznej. W dyskusjach o szkołach zawodowych jest jednak wyraźnie mniej kontrowersji niż w debacie dotyczącej szkolnictwa ogólnokształcącego.

1.2. Szkolnictwo wyższe

Polska Komisja Akredytacyjna (PKA) wprowadziła standardy i kryteria warunkujące udzielenie akredytacji od wdrożenia programów opisanych w języku efektów uczenia się, właściwym dla Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (KRK-SW). Na podstawie wyników działalności PKA publikowanych w corocznych raportach można stwierdzić, że uczelnie wdrożyły ramy kwalifikacji (ogromna przewaga ocen pozytywnych w badanych jednostkach oraz programach). Z doświadczeń akredytatorów wynika, że wdrożenie KRK-SW jest z roku na rok coraz efektywniejsze i uczelnie zaczynają w coraz większym stopniu stosować ramę kwalifikacji jako narzędzie lepszej organizacji studiów.

W oparciu o gromadzone doświadczenia narasta jednak przekonanie, że regulacje dotyczące KRK-SW, a w ślad za tym – procedury stosowane przez PKA wymagają uproszczenia. Na potrzebę odbiurokratyzowania KRK zwrócono uwagę m.in. w raporcie opracowanym przez Radę Główną Nauki Szkolnictwa Wyższego¹. Zainicjowano już prace w tym zakresie. Dla nowego kierownictwa resortu nauki i szkolnictwa wyższego jest to jedno z priorytetowych zadań.

Uproszczenie regulacji związanych z KRK-SW będzie dobrą okazją do usunięcia drobnych rozbieżności między KRK-SW a Polską Ramą Kwalifikacji (PRK), przewidzianą w projekcie ustawy o zintegrowanym systemie kwalifikacji, czyli do dopasowania efektów kształcenia dla studiów I i II stopnia do charakterystyk poziomów 6 i 7 w PRK (charakterystyk uniwersalnych oraz charakterystyk drugiego stopnia odnoszących się do szkolnictwa wyższego).

Nowym elementem w systemie szkolnictwa wyższego w Polsce są rozwiązania legislacyjne dotyczące uczenia się przez całe życie. W przepisach znowelizowanej w 2014 r. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oprócz terminu „efekty kształcenia”, występującego w regulacjach dotyczących KRK-SW, pojawił się termin „efekty uczenia się” oraz wprowadzono regulacje dotyczące potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem kształcenia formalnego. Mają one dość ograniczony zakres zastosowania – odnoszą się do sytuacji, gdy zainteresowana osoba, posiadająca odpowiednie doświadczenie zawodowe, ubiega się o przyjęcie na studia I lub II stopnia i chciałaby potwierdzić efekty uczenia się uzyskane poza systemem studiów w celu skrócenia cyklu kształcenia. Ograniczony zakres stosowania nie zmienia faktu, że są to pierwsze regulacje odnoszące się do realizacji idei uczenia się przez całe życie w odniesieniu do kwalifikacji uzyskiwanych w systemie szkolnictwa wyższego.

¹ Z. Marciniak (red.), *Problematyka odbiurokratyzowania systemu kształcenia, w tym KRK, z uwzględnieniem treści regulacji i stosowanych praktyk*, raport nr 1/2015 Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa, luty 2015.

Przepisy ustawy zobowiązują uczelnie do przyjęcia (do czerwca 2015 r.) – w formie uchwały senatu – podstawowych regulacji dotyczących organizacji potwierdzania efektów uczenia się. Niektóre uczelnie, realizując to wymaganie, wprowadziły inne regulacje wspierające realizację idei uczenia się przez całe życie.

1.3. Kwalifikacje poza oświatą i szkolnictwem wyższym

W latach 2013–2015 w obszarze kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego sytuacja nie uległa zmianie. Niektóre z tych kwalifikacji odpowiadają wysokim standardom jakości, ale nie wszystkie. W tym obszarze kwalifikacje nadal nadawane są na podstawie różnego rodzaju przepisów według standardów nie zawsze spójnych ze standardami, które obowiązują w oświacie i szkolnictwie wyższym. W wymaganiach związanych z kwalifikacjami nie zawsze dostatecznie wyraźnie wskazane są efekty uczenia się. Nie wszędzie funkcjonują jasno określone systemy wewnętrznego i zewnętrznego zapewniania jakości.

Prace nad Polską Ramą Kwalifikacji i modernizacją systemu kwalifikacji w Polsce, prowadzone z dużym udziałem przedstawicieli różnych branż, a także realizowana w ramach projektów Instytutu Badań Edukacyjnych akcja informacyjna spowodowały wzrost zainteresowania tymi zagadnieniami w wielu środowiskach. Pojawiły się różne inicjatywy, mające na celu unowocześnienie procedur i dostosowanie działań związanych ze szkoleniem oraz nadawaniem kwalifikacji. Szczególnym przykładem tego typu inicjatyw jest tworzenie przez różne środowiska własnych sektorowych ram kwalifikacji. Niektóre z tych przedsięwzięć zaowocowały podjęciem współpracy w ramach projektów realizowanych przez Instytut Badań Edukacyjnych. Do początku roku 2015 opracowano pięć pilotażowych projektów sektorowych ram kwalifikacji dla wybranych sektorów: bankowości, IT, telekomunikacji, sportu i turystyki.

2. Zintegrowany system kwalifikacji w Polsce – zasadnicze rozwiązania systemowe w projekcie ustawy o zintegrowanym systemie kwalifikacji

2.1. Kwalifikacje włączone do ZSK

Zintegrowany system kwalifikacji w Polsce obejmować będzie trzy grupy kwalifikacji (Rysunek 1):

- kwalifikacje nadawane w systemie oświaty oraz w szkolnictwie wyższym,
- kwalifikacje uregulowane,
- kwalifikacje rynkowe.

Rysunek 1. Rodzaje kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji

Kwalifikacje nadawane w systemie oświaty oraz w szkolnictwie wyższym znajdują się w ZSK i będą miały przypisany poziom PRK z mocy ustawy. Przykładowo matura przypisana będzie miała czwarty poziom PRK, a licencjat – szósty.

O włączeniu do ZSK kwalifikacji uregulowanych oraz kwalifikacji rynkowych, a także o przypisaniu takim kwalifikacjom poziomu PRK decydować będzie minister odpowiedzialny za dany obszar. W projekcie ustawy o ZSK wprowadzono przepisy określające sposób włączania do ZSK kwalifikacji uregulowanych i rynkowych. Zawarto także przepisy na okres przejściowy umożliwiające szybkie włączenie do ZSK kwalifikacji uregulowanych, które istniały przed wejściem w życie ustawy o ZSK.

Ramka 1. Wybrane przykłady kwalifikacji uregulowanych

- Ministerstwo Finansów zajmowało się certyfikatem księgowego (z uwagi na deregulację w wygaszaniu), zajmuje się przeprowadzaniem egzaminów na doradcę podatkowego oraz na inspektora kontroli skarbowej;
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego ustala wymagania kwalifikacyjne pracowników muzeów i prowadzi postępowanie administracyjne w sprawach o uznanie nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodu muzealnika, ustala zasady dotyczące wymagań kwalifikacyjnych kadry bibliotekarskiej oraz wspiera jej doskonalenie zawodowe, nadzoruje szkolnictwo artystyczne;
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej odpowiada m.in. za prowadzenie spraw wynikających z przepisów o zawodzie psychologa, spraw związanych z zatwierdzeniem programów szkoleń kandydatów na opiekunów w żłobkach lub klubach dziecięcych, wolontariuszy oraz dziennych opiekunów dla podmiotów wnioskujących o ich zatwierdzenie, z edukacją i szkoleniami pracowników socjalnych, a także z realizacją zadań związanych z uznawaniem kwalifikacji w zawodach regulowanych „pośrednik pracy” i „doradca zawodowy”;
- Ministerstwo Sprawiedliwości odpowiada m.in. za: nabór na aplikacje ogólną, sędziowską i prokuratorską, przeprowadzanie egzaminów sędziowskich, prokuratorskich, adwokackich, radcowskich, notarialnych i komorniczych, testów umiejętności dla kandydatów ubiegających się o wpis na listę adwokatów albo listę radców prawnych, egzaminów dla osób ubiegających się o licencję syndyka oraz egzaminów na tłumacza przysięgłego;
- Ministerstwo Zdrowia nadzoruje edukację w zawodach medycznych;
- Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju m.in. sprawdza kwalifikacje kandydatów na egzaminatorów osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdem silnikowym i instruktorów techniki jazdy.

2.2. Polska Rama Kwalifikacji

W projekcie ustawy o ZSK znajdują się przepisy ustanawiające Polską Ramę Kwalifikacji (PRK). Polska Rama Kwalifikacji ma służyć do porządkowania kwalifikacji włączonych do systemu według poszczególnych poziomów.

Ogólne charakterystyki efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach PRK obejmują:

1. uniwersalne charakterystyki poziomów 1–8 pierwszego stopnia;
2. charakterystyki poziomów 1–8 drugiego stopnia stanowiące rozwinięcie uniwersalnych charakterystyk pierwszego stopnia, są to:
  - charakterystyki poziomów 1–4 drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji o charakterze ogólnym uzyskiwanych w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej oraz nieformalnego uczenia się;
  - charakterystykę poziomu 5 drugiego stopnia dla kształcenia kontynuowanego po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4;
  - charakterystyki poziomów 6–8 drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego;
  - charakterystyki poziomów 1–8 drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji o charakterze zawodowym uzyskiwanych w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej oraz nieformalnego uczenia się.

Uniwersalne charakterystyki poziomów 1–8 pierwszego stopnia będą załącznikiem do ustawy

o ZSK, pozostałe będą ustalone przez ministrów w drodze rozporządzenia. Polską Ramę Kwalifikacji przedstawiono w aneksie 1.

W projekcie ustawy są także przepisy dotyczące sektorowych ram kwalifikacji, które stanowiąc będą rozwinięcie PRK pod kątem potrzeb określonych branż (dziedzin działalności). Tworzenie sektorowych ram kwalifikacji pozostanie domeną zainteresowanych środowisk, natomiast do kompetencji ministrów właściwych należeć mają decyzje o włączaniu sektorowych ram kwalifikacji do ZSK. Pozytywna decyzja o włączeniu sektorowej ramy kwalifikacji do ZSK będzie mogła być podjęta po dokonaniu porównania charakterystyk poziomów ramy sektorowej z charakterystykami poziomów PRK.

Strukturę PRK przedstawia rysunek 2.

Rysunek 2. Struktura Polskiej Ramy Kwalifikacji

1 – 8 numery poziomów PRK

 wiedza umiejętności kompetencje społeczne

SZKOLNICTWO

ogólne

wyższe

zawodowe

2.3. Standard opisu kwalifikacji

Standard opisu kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego (SOK) określi wymagania dotyczące zakresu i sposobu przedstawienia informacji o kwalifikacjach uregulowanych i rynkowych, które są włączone do zintegrowanego systemu kwalifikacji. Przygotowując projekt standardu opisu kwalifikacji, przyjęto założenie, że ma on obejmować informacje dotyczące kwalifikacji, które są ważne z punktu widzenia polityki na rzecz uczenia się przez całe życie. Wskazówki dotyczące przygotowania informacji, które są ujęte w standardzie opisu kwalifikacji, przedstawiono w aneksie 2.

Najważniejszą częścią SOK jest sposób przedstawienia efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji. Zgodnie z SOK wymagane dla danej kwalifikacji efekty uczenia się określone będą w następujących ujęciach, które się wzajemnie się dopełniają:

1. Ogólna charakterystyka efektów uczenia się – zwięzły opis rodzajów działań, do których jest przygotowana osoba posiadająca daną kwalifikację. Ogólna charakterystyka efektów uczenia się będzie szczególnie pomocna dla uczestników rynku pracy, ponieważ wskazuje na działania, które może podejmować osoba posiadająca kwalifikację.
2. Zestawy wymaganych dla kwalifikacji efektów uczenia się (wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych) – obowiązkowe i opcjonalne, ze wskazaniem ich numeru (01, 02, ...), nazwy, poziomu PRK i orientacyjnego nakładu pracy potrzebnego do ich osiągnięcia. Zestawy efektów uczenia się, w tym ich nazwy, będą zwiększały przejrzystość wymagań dla kwalifikacji: pozwolą odczytywać istniejące między nimi podobieństwa i różnice. Umożliwią też oddzielne potwierdzanie części wymaganych efektów, co ułatwi osobom uczącym się zdobywanie kwalifikacji etapami (akumulację i przenoszenie osiągnięć).
3. Opisy poszczególnych efektów uczenia się wchodzących w skład zestawów wraz z kryteriami ich weryfikacji, które doprecyzowują zakres wymaganych umiejętności oraz określają wiedzę i kompetencje społeczne niezbędne do ich wykonania. Te opisy mają szczególne znaczenie dla instytucji kształcących i walidujących.

Opis efektów uczenia się jest uzupełniony o wymagania dotyczące walidacji, które stanowią podstawę do projektowania i przeprowadzania walidacji. Wymagania dotyczące walidacji mają kluczowe znaczenie dla zapewniania jakości i porównywalności nadawania kwalifikacji włączonych do ZSK przez różne instytucje.

Wszystkie składniki opisu efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji stanowią całość – wzajemnie się uzupełniają i jedynie czytane łącznie właściwie odwzorowują specyfikę kwalifikacji. Wszystkie są potrzebne także ze względu na założenie, że ZSK ma umożliwiać w znacznie szerszym niż dotychczas zakresie potwierdzanie wyników nieformalnego uczenia się oraz akumulowania i przenoszenia osiągnięć.

Rysunek 3. Struktura opisu efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji

2.4. Przypisywanie poziomu PRK kwalifikacjom

Formalne przypisanie poziomu PRK kwalifikacjom uregulowanym i rynkowym będzie należało do kompetencji ministra właściwego dla danej kwalifikacji. Podstawą do przypisania poziomu PRK do kwalifikacji będzie rekomendacja zespołu ekspertów powołanego przez właściwego ministra w celu porównania efektów uczenia wymaganych dla kwalifikacji z charakterystykami poziomów PRK. Rekomendacja zespołu ekspertów będzie wiążąca. Zasady ustalania składu zespołu ekspertów określone są w projekcie ustawy o ZSK.

Zespoły ekspertów będą dokonywały tego porównania zgodnie z opisaną w prawie procedurą. Ustalenie obowiązkowej procedury określania poziomu PRK dla kwalifikacji ma na celu zagwarantowanie trafności decyzji o przypisaniu danej kwalifikacji poziomemu PRK. Procedura porównywania wymaganych efektów uczenia się z charakterystykami poziomów PRK będzie składać się z pięciu etapów, udokumentowanych w ustalony sposób (Rysunek 4):

Etap 1 – Ocena kompletności informacji o kwalifikacji

Etap 2 – Analiza efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji i opracowanie tabeli zgodności

Etap 3 – Wybór kluczowych efektów uczenia się

Etap 4 – Wybór poziomu PRK dla kwalifikacji zgodnie z zasadą najlepszego dopasowania (*best fit*)

Etap 5 – Sporządzenie rekomendacji z uzasadnieniem wyboru poziomu PRK dla kwalifikacji.

Najważniejszym elementem uzasadnienia wyboru poziomu PRK dla danej kwalifikacji będzie wykazanie zgodności kluczowych efektów uczenia się z odpowiednimi fragmentami charakterystyki poziomu PRK, który został przypisany kwalifikacji.

Rysunek 4. Pięć etapów określania poziomu PRK dla kwalifikacji

2.5. Walidacja i certyfikacja

W ZSK podstawową zasadą jest to, że kwalifikacje włączone do zintegrowanego systemu mogą być nadawane wyłącznie przez instytucje posiadające uprawnienie do certyfikowania. Uprawnienia do certyfikowania albo wynikają wprost z przepisów prawa, albo będą nadane przez właściwego ministra zgodnie z przepisami projektowanej ustawy o ZSK.

Nadanie kwalifikacji może następować wyłącznie na podstawie pozytywnego wyniku walidacji efektów uczenia się wymaganych dla danej kwalifikacji.

Projekt ustawy o ZSK zawiera przepisy umożliwiające akumulowanie i przenoszenie osiągnięć (osiągnięcie to zestaw efektów uczenia się, stanowiący wyodrębniony fragment wymagań dla kwalifikacji, który został poddany walidacji z wynikiem pozytywnym). Osiągnięcia walidowane w różnym miejscu i czasie będą mogły być podstawą nadania kwalifikacji.

Zgodnie z określonym w ustawie standardem w opisie każdej kwalifikacji uregulowanej i rynkowej ustalone będą wymagania dotyczące walidacji, obowiązujące dla wszystkich instytucji nadających daną kwalifikację. Zapewni to porównywalność walidacji prowadzonej przez różne instytucje.

2.6. Zapewnianie jakości nadawania kwalifikacji

W myśl projektu ustawy o ZSK walidacja i certyfikowanie w każdej instytucji certyfikującej muszą być objęte wewnętrznym i zewnętrznym systemem zapewniania jakości.

Instytucja certyfikująca ma opracować wewnętrzny system zapewniania jakości zgodnie z przepisami projektowanej ustawy. Wewnętrzny system zapewniania jakości oddziałuje na zasady postępowania, procedury, metody oraz rozwiązania organizacyjne.

Celem wewnętrznego systemu zapewniania jakości w instytucji certyfikującej jest zapewnienie poprawności oraz doskonalenie walidacji i certyfikowania. Służyć temu ma:

- stosowanie rozwiązań zapewniających odpowiednie rozdzielenie procesów kształcenia i szkolenia od walidacji;
- stałe monitorowanie i bieżąca ocena walidacji i certyfikowania;
- okresowa ewaluacja wewnętrzna walidacji i certyfikowania.

Według projektu ustawy o ZSK zewnętrzne zapewnianie jakości wobec instytucji certyfikującej ma polegać na:

- monitorowaniu wewnętrznego systemu zapewniania jakości stosowanego w instytucji certyfikującej;
- okresowej weryfikacji spełniania przez instytucję certyfikującą wymagań określonych w ustawie o ZSK;
- okresowej ewaluacji zewnętrznej procesów walidacji i certyfikowania w instytucji certyfikującej oraz funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości w tej instytucji.

Funkcje podmiotu zewnętrznego zapewniania jakości będzie powierzał minister właściwy dla danej kwalifikacji. Projekt ustawy o ZSK przewiduje utworzenie listy podmiotów uprawnionych do zewnętrznego zapewniania jakości, którą będzie prowadził minister koordynator ZSK.

2.7. Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji

ZRK będzie rejestrem publicznym funkcjonującym w systemie teleinformatycznym – podstawą jego działania będą przepisy ustawy o ZSK. Rejestr będzie obejmował wszystkie kwalifikacje włączone do ZSK. ZRK będzie rejestrem jawnym, gromadzone informacje o kwalifikacjach będą powszechnie dostępne za pośrednictwem portalu internetowego w języku polskim i angielskim.

W ZRK informacje o kwalifikacjach nadawanych w systemach oświaty oraz szkolnictwa wyższego podmiot prowadzący rejestr będzie pozyskiwał od ministrów albo od podmiotów wskazanych w ustawach (np. instytucji szkolnictwa wyższego). Informacje o kwalifikacjach pełnych nadawanych w systemie szkolnictwa wyższego (nazwa instytucji szkolnictwa wyższego, kierunek i poziom studiów) będą pozyskiwane ze Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym „POL-on”. Informacje o kwalifikacjach cząstkowych włączonych do ZSK, nadawanych absolwentom studiów podyplomowych, instytucje prowadzące studia podyplomowe udostępnią bezpośrednio podmiotowi prowadzącemu ZRK.

W odniesieniu do kwalifikacji uregulowanych i rynkowych ZRK będzie pozyskiwał zestawy informacji od ministrów odpowiedzialnych za poszczególne obszary. Dane o kwalifikacjach mają być systematycznie aktualizowane.

Do zadań podmiotu, któremu zostanie powierzony prowadzenie ZRK, należeć będzie:

1. Dokonywanie wpisów i aktualizacji wpisów w ZRK dotyczących kwalifikacji włączonych do ZSK, instytucji certyfikujących oraz podmiotów zewnętrznego zapewniania jakości;
2. Dokonywanie oceny formalnej wniosków, składanych za pośrednictwem ZRK do ministrów,

- w sprawach dotyczących kwalifikacji;
3. Zawiadamianie podmiotów, które uzyskały uprawnienia do certyfikowania, o zmianach dotyczących kwalifikacji certyfikowanych przez te podmioty;
  4. Prowadzenie portalu ZSK w części dotyczącej Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji;
  5. Ułatwianie dialogu i współdziałania różnych interesariuszy ZSK;
  6. Organizowanie wymiany doświadczeń w dziedzinie kwalifikacji;
  7. Upowszechnianie wiedzy o ZSK, w szczególności za pośrednictwem portalu internetowego ZSK;
  8. Przechowywanie przez okres dwunastu lat sprawozdań instytucji nadających kwalifikacje i raportów z okresowej ewaluacji wewnętrznej, a także sprawozdań i raportów z zewnętrznego zapewnienia jakości.

Ponadto podmiot prowadzący ZRK będzie zbierać od instytucji certyfikujących wpisanych do ZRK dane statystyczne o liczbie wydanych certyfikatów. Obowiązek przesyłania tych danych będzie spoczywać na instytucjach certyfikujących.

2.8. Nadzór w zintegrowanym systemie kwalifikacji

Według projektu ustawy o ZSK nadzór nad walidacją i certyfikowaniem kwalifikacji uregulowanych i rynkowych włączonych do ZSK będą sprawować ministrowie właściwi.

Instytucja certyfikująca raz na dwa lata przedstawia ministrowi właściwemu sprawozdanie z działalności w zakresie walidacji i certyfikacji. Podmiot zewnętrznego zapewnienia jakości co trzy lata przedstawia ministrom właściwym sprawozdanie z działalności w zakresie zewnętrznego zapewnienia jakości.

W projekcie ustawy o ZSK wprowadzono przepisy dotyczące przeprowadzania przez ministrów kontroli w instytucjach certyfikujących oraz w podmiotach zewnętrznego zapewnienia jakości. Określone są także sytuacje, w których ministrowie mogą zastosować przewidziane w ustawie sankcje, z cofnięciem uprawnień do certyfikowania i skreśleniem z listy podmiotów zewnętrznego zapewnienia jakości łącznie.

2.9. Koordynacja zintegrowanego systemu kwalifikacji

W projekcie ustawy o ZSK znajdują się przepisy ustanawiające funkcję ministra koordynatora ZSK. Do zadań ministra koordynatora ZSK będzie należeć:

1. Projektowanie szczegółowych rozwiązań organizacyjno-technicznych dla ZSK, z uwzględnieniem planowanych kierunków jego rozwoju;
2. Wspomaganie ustalania właściwości ministrów dla poszczególnych kwalifikacji;
3. Monitorowanie funkcjonowania ZSK, w tym badanie karier zawodowych osób posiadających kwalifikacje nadawane w ramach systemu oświaty;
4. Opracowywanie na wniosek Rady Ministrów raportów dotyczących ZSK;
5. Zapewnianie obsługi Rady Interesariuszy ZSK;
6. Upowszechnianie wiedzy o ZSK;
7. Prowadzenie portalu ZSK.

Przy ministrze koordynującym system kwalifikacji ma działać Rada Interesariuszy ZSK jako organ opiniotawczo-doradczy. Do zadań Rady Interesariuszy ZSK będzie należało:

1. Wspieranie ministra koordynatora ZSK w zapewnianiu spójności i porównywalności funkcjonujących w ramach ZSK rozwiązań oraz w ukierunkowywaniu rozwoju systemu kwalifikacji w Polsce;

2. Monitorowanie funkcjonowania ZSK oraz analiza i wymiana doświadczeń w tym zakresie;
3. Opiniowanie założeń i projektów aktów prawnych w obszarze ZSK;
4. Występowanie do ministra koordynatora ZSK oraz do ministrów właściwych z pytaniami oraz propozycjami usprawnień w zakresie rozwiązań systemowych dotyczących ZSK;
5. Opiniowanie celowości włączenia sektorowych ram kwalifikacji do ZSK oraz ich zgodności z Polską Ramą Kwalifikacji;
6. Współpraca z radą programową do spraw kompetencji oraz sektorowymi radami do spraw kompetencji.

W składzie Rady Interesariuszy ZSK będą przedstawiciele: organizacji społeczno-gospodarczych, samorządu terytorialnego, rady programowej do spraw kompetencji oraz ministra koordynatora ZSK. W projekcie ustawy określono szczegółowo skład Rady Interesariuszy ZSK, zasady powoływania członków tej Rady oraz czas trwania ich kadencji, zasady wyłaniania przewodniczącego Rady oraz sposób jej działania.

3. Działania prowadzone w latach 2013–2015 na rzecz wdrożenia i rozwoju zintegrowanego systemu kwalifikacji w Polsce

3.1. Zaprojektowanie Polskiej Ramy Kwalifikacji

Wyniki prac nad koncepcją Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK) oraz projekt uniwersalnych charakterystyk poziomów 1–8 pierwszego stopnia zostały przedstawione w raporcie referencyjnym z 2013 roku. W następnych latach trwały prace nad weryfikacją charakterystyk drugiego stopnia, które stanowią rozwinięcie charakterystyk uniwersalnych w trzech odpowiednio zróżnicowanych ujęciach. Aktualizacja ta uwzględniała efekty prac nad przypisywaniem poziomu PRK do kwalifikacji oraz prac nad opisem kwalifikacji oraz ramami sektorowymi.

Zespół autorów PRK przygotowywał kolejne wersje charakterystyk, które były poddawane ocenie różnych gremiów, a następnie podlegały korekcie. Uwagi na temat zaproponowanych w charakterystykach zapisów przekazywały m.in. zespoły dokonujące pilotażowego określenia poziomu PRK ponad czterystu kwalifikacji. Zgłaszane uwagi pozwoliły dopracować proponowane w charakterystykach zapisy. Miały też duży wpływ na ostateczny kształt wszystkich trzech charakterystyk drugiego stopnia. W toku prac nad tymi charakterystykami na bieżąco wprowadzano także odpowiednie korekty redakcyjne do uniwersalnych charakterystyk poziomów pierwszego stopnia.

3.2. Opracowanie standardu opisu kwalifikacji

Prace nad standardem opisu kwalifikacji rozpoczęły się w styczniu 2014 roku. Przebiegały w kilku etapach. Kształt poszczególnym elementom SOK nadały konsultacje prowadzone z przedstawicielami środowisk branżowych oraz wnioski płynące z pilotaży realizowanych przez Instytut Badań Edukacyjnych. Efektem prac pilotażowych było opisanie 58 kwalifikacji zgodnie z SOK oraz publikacja poświęcona opisywaniu kwalifikacji. Wykaz kwalifikacji opisanych zgodnie ze standardem opisu w ramach prac pilotażowych znajduje się w aneksie 3.

3.3. Opracowanie metody przypisywania poziomu PRK do kwalifikacji

Prace nad metodą określania poziomu PRK kwalifikacji były prowadzone w dwóch etapach. Pierwszy z nich, realizowany w 2012 roku we współpracy z czterema zespołami branżowymi, pozwolił na sformułowanie wstępnej propozycji metody określania poziomu kwalifikacji. Drugi – zapoczątkowany w październiku 2012 roku i zakończony w 2013 roku – miał na celu zweryfikowanie zaproponowanej metody i na jej podstawie wstępne przypisanie poziomów PRK do kwalifikacji.

Prace w drugim etapie pozwoliły wstępnie określić poziom 413 kwalifikacji. Były one prowadzone we współpracy z 14 konsultacyjnymi zespołami specjalistów (najczęściej w czteroosobowym składzie), skupiającymi osoby posiadające rozległą wiedzę o kwalifikacjach powiązanych z następującymi działami gospodarki: 1) budownictwo, 2) opieka zdrowotna i pomoc społeczna, 3) energetyka, 4) IT i elektronika, 5) zarządzanie i administracja, 6) turystyka i gastronomia, 7) przemysł drzewny, papierniczy i poligrafia, 8) przemysł chemiczny i ceramiczny, 9) rolniczo-leśny z ochroną środowiska, 10) logistyka i transport, 11) przemysł elektromaszynowy, 12) kultura i usługi osobiste, 13) przemysł odzieżowy, 14) górnictwo i metalurgia.

Spotkania zespołów konsultacyjnych organizowano od listopada 2012 roku. W tym czasie odbyło się ponad 50 seminariów roboczych. Każdy zespół spotkał się przynajmniej trzykrotnie. Ponadto, prace wspomagane były przez platformę internetową mlBE, pozwalającą na wymianę

materiałów i prowadzenie dyskusji (www.mibe.ibe.edu.pl). Poszczególne zespoły konsultacyjne odniosły do poziomu PRK średnio po 30 kwalifikacji. Każdy z nich – zgodnie ze wskazówkami przekazanymi przez IBE – przygotował komplet dokumentów ilustrujących ten proces wraz z pisemnym uzasadnieniem decyzji o wstępnym poziomie kwalifikacji.

3.4. Przygotowanie Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji

W ramach przygotowań do wdrożenia Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji, w 2015 r. prowadzono prace związane z przygotowaniem podmiotu wskazanego w Założeniach projektu ustawy o ZSK, przyjętych przez Radę Ministrów w dniu 31 marca 2015 r., do podjęcia roli podmiotu prowadzącego rejestr. Instytucją wskazaną w Założeniach jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) – państwowa osoba prawna realizująca zadania z zakresu administracji rządowej określone w ustawie z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. W ramach tych prac przygotowano:

- **Model operacyjny podmiotu prowadzącego ZRK w odniesieniu do zadań związanych z prowadzeniem rejestru.**

Model przedstawia rozwiązania formalne, organizacyjne i techniczne umożliwiające uruchomienie przez wskazany podmiot Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji oraz efektywną realizację innych zadań podmiotu w ramach ZSK, wskazanych w Założeniach projektu ustawy o ZSK. Określono cele strategiczne i operacyjne podmiotu, jego zadania i procesy związane z ich realizacją, zasoby ludzkie i techniczne oraz elementy struktury organizacyjnej niezbędne do realizacji tych zadań, a także profil kompetencyjny dla całej organizacji oraz poszczególnych stanowisk prac. Model ma charakter uniwersalny – nie jest determinowany uwarunkowaniami konkretnej instytucji i może być zaimplementowany w różnych organizacjach, może być także użyty do zaprojektowania nowej instytucji.

- **Studium wdrożenia we wskazanym podmiocie rozwiązań niezbędnych do realizacji zadań związanych z prowadzeniem ZRK.**

W studium wdrożenia przedstawiono sposób wdrożenia w podmiocie wskazanym do prowadzenia Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji rozwiązań niezbędnych do prawidłowej realizacji zadań wynikających z pełnionej w ZSK funkcji, opisanych w modelu operacyjnym. Skonfrontowano rozwiązania modelowe z uwarunkowaniami Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. W oparciu o informacje pozyskane z PARP dokonano m.in. weryfikacji zasobów Agencji oraz przedstawiono zalecenia dotyczące implementacji procesów związanych z prowadzeniem ZRK oraz sposobu realizacji procesu wdrożenia.

- **Scenariusze wdrożenia we wskazanym podmiocie (PARP) rozwiązań niezbędnych do realizacji zadań związanych z prowadzeniem ZRK.**

Scenariusz wdrożenia odnosi się do rozwiązań zawartych w studium i jest jego uzupełnieniem. Celem opracowania była identyfikacja działań niezbędnych do implementacji przez PARP w możliwie optymalnym czasie, elementów warunkujących prawidłową i efektywną realizację zadań związanych z prowadzeniem ZRK oraz zaproponowanie sposobu ich realizacji. Scenariusz wdrożenia przedstawia cztery warianty jego realizacji wraz z harmonogramem dla poszczególnych wariantów. Elementem scenariusza jest szczegółowy plan wdrożenia systemu informatycznego ZRK. Dla pełniejszego opisu procesu wdrożeniowego dokonano analizy ryzyka dla poszczególnych etapów wdrożenia oraz przedstawiono analizę kluczowych interesariuszy tego procesu.

- **System informatyczny Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji.**

System ma na celu obsługę podstawowych funkcjonalności ZSK:

- prowadzenia Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji – sprawne zasilanie rejestru danymi o kwalifikacjach włączonych do ZSK (w tym o instytucjach powiązanych z kwalifikacją);

- udostępniania informacji zgromadzonych w rejestrze różnym grupom użytkowników poprzez portal internetowy; umożliwia łatwe przeszukiwanie, porządkowanie i agregowanie informacji;
- obsługi „jednego okienka” – przyjmowania skierowanych do ministrów właściwych wniosków o włączenie do ZSK kwalifikacji rynkowych oraz o nadanie uprawnień instytucjom certyfikującym.

System został zaprojektowany i wykonany w sposób umożliwiający jego rozbudowę i modyfikację, w tym również dostosowanie go do ostatecznie ustalonych w ustawie o ZSK rozwiązań systemowych.

Ponadto w ramach tych działań opracowano również projekty procedur związanych z procesem włączania kwalifikacji do zintegrowanego systemu kwalifikacji oraz wpisywania ich do ZRK. Procedury zostały zweryfikowane w pilotażu.

3.5. Przygotowanie zasad oraz wytycznych dotyczących walidacji i certyfikacji

Szczególne znaczenie dla rekomendacji dotyczących walidacji miały prace związane z pilotażowym wdrożeniem systemu kwalifikacji, prowadzone w partnerstwie z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Krakowie, których celem było przetestowanie założeń zintegrowanego systemu kwalifikacji wypracowanych w poprzednim etapie projektu.

We wstępnej fazie realizacji pilotażowego wdrożenia systemu kwalifikacji testem objęto procedury dotyczące wprowadzania kwalifikacji do zintegrowanego rejestru kwalifikacji. Następnie przeprowadzono szereg działań mających na celu przetestowanie procesu nadawania kwalifikacji na konkretnych osobach. Zadbano o odpowiednie zróżnicowanie zarówno próbnie nadawanych kwalifikacji, jak i instytucji testujących rozwiązania z zakresu walidacji. Równolegle przeprowadzono badania nad metodą służącą identyfikowaniu i dokumentowaniu efektów uczenia się uzyskanych drogą poza- i nieformalną, których rezultatem było opracowanie we współpracy z ekspertami z zakresu doradztwa zawodowego metody bilansu kompetencji. Przeszkolono ekspertów i wykonawców w zakresie identyfikowania i dokumentowania efektów uczenia się, w tym metody bilansu kompetencji.

Przygotowano również wskazówki do projektowania, organizowania i przeprowadzania walidacji.

3.6. Opracowanie rozwiązań systemowych w zakresie zapewniania jakości nadawania kwalifikacji uregulowanych i rynkowych

Pilotażowe wdrożenie systemu, o którym mowa w części 3.5., objęło również rozwiązania z zakresu zapewniania jakości. Testowano funkcjonowanie instytucji zewnętrznego zapewniania jakości oraz współpracy pomiędzy instytucjami systemu. Przeszkolono ekspertów. Wypracowano również narzędzia audytu i ewaluacji, które posłużyły do weryfikacji potencjału obecnie funkcjonujących instytucji.

W celu rozszerzenia podstawy empirycznej prac nad koncepcją zapewniania jakości zainicjowano badania i analizy dotyczące różnych zagadnień związanych z jakością kwalifikacji. Objęto nimi niektóre aktualnie stosowane w Polsce rozwiązania dotyczące zapewniania jakości kwalifikacji, a także przykładowe rozwiązania zagraniczne. Dorobek dyskusji eksperckich, wyniki badań oraz analiza dokumentów europejskich dotyczących zapewniania jakości stanowiły podstawę opracowania wstępnej koncepcji zapewniania jakości nadawania kwalifikacji, którą następnie przetestowano w pilotażu.

Przygotowano również wskazówki do projektowania, organizowania i przeprowadzania wewnętrznego zapewniania jakości.

3.7. Wypracowanie koncepcji roli sektorowych ram kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji

W wyniku pracy zespołów eksperckich – wyłonionych przez branże związane z tematyką poszczególnych ram – powstało pięć pilotażowych projektów sektorowych ram kwalifikacji. Członkowie zespołów posiadali specjalistyczną wiedzę na temat danego sektora, a także podstawową wiedzę na temat Polskiej Ramy Kwalifikacji i założeń integracji krajowego systemu kwalifikacji w Polsce. Prace te były wspierane przez ekspertów Instytutu Badań Edukacyjnych w celu zapewnienia zgodności wypracowywanych rozwiązań z PRK.

Rozwiązania wypracowane przez zespoły eksperckie były na kolejnym etapie prac weryfikowane przez przedstawicieli najważniejszych grup interesariuszy w danych sektorach. Efekt tych prac stanowią charakterystyki poziomów sektorowych ram kwalifikacji, adekwatne do specyfiki sektorów, których dotyczą. Oznacza to, że charakterystyki te uwzględniają kluczowe oraz typowe kompetencje wymagane od osób zatrudnionych w tych sektorach oraz odnoszą się do najważniejszych kwalifikacji nadawanych w obrębie sektora.

Rezultatem tych prac było także określenie roli sektorowych ram kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji:

- identyfikacja kluczowych obszarów kompetencji w danym sektorze, które powinny stanowić podstawę dla kwalifikacji,
- ułatwienie tworzenia kwalifikacji adekwatnych do potrzeb pracodawców w danym sektorze,
- ułatwienie formułowania programów kształcenia i szkolenia adekwatnych do potrzeb rynku pracy,
- ułatwienie walidowania kompetencji nabytych poprzez nieformalne uczenie się,
- zwiększenie transparentności kwalifikacji nadawanych w danym sektorze i związanej z tym porównywalności kwalifikacji w ramach sektora w kraju i w Europie.

3.8. Przygotowanie projektu ustawy o zintegrowanym systemie kwalifikacji

Propozycje rozwiązań systemowych, które powinny znaleźć się w przepisach regulujących funkcjonowanie ZSK, zaczęto przygotowywać w Instytucji Badań Edukacyjnych na początku 2014 roku. W pierwszym etapie tych prac opracowywano w ramach zespołu zakres zagadnień merytorycznych, które powinny zostać ujęte w projekcie ustawy (takie jak: rama kwalifikacji, walidacja, zapewnianie jakości, rejestr kwalifikacji, opis kwalifikacji, określanie poziomu kwalifikacji). W spotkaniach roboczych uczestniczyli także przedstawiciele MEN.

Wiosną 2014 roku Departament Strategii i Współpracy Międzynarodowej MEN (DWSM) zorganizował serię spotkań roboczych międzyresortowej grupy roboczej, która wypracowała wspólne stanowisko dotyczące podstawowych kwestii, które powinny być ujęte w ustawie o ZSK. Przedstawiciele Instytutu uczestniczyli we wszystkich spotkaniach, a następnie merytorycznie wspierali pracę nad projektem założeń do ustawy o ZSK. Założenia do ustawy o ZSK zostały przyjęte przez Radę Ministrów w dniu 31 marca 2015 roku.

W ramach prac nad projektem ustawy DWSM zorganizował serię spotkań „prekonsultacyjnych” z przedstawicielami interesariuszy ZSK w okresie od czerwca do września 2015 r. Stanowiska oraz uwagi przedstawicieli interesariuszy pomogły wypracować niektóre rozwiązania, m.in. dotyczące zasad współpracy strony społecznej z organami władzy publicznej i sektorowych ram kwalifikacji. Prace nad projektem ustawy o ZSK na wszystkich etapach wspierał merytorycznie Zespół KRK w Instytucji Badań Edukacyjnych. W końcu listopada 2015 roku gotowy projekt ustawy o ZSK został przekazany nowemu Kierownictwu MEN.

3.9. Monitorowanie wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego

W okresie ostatnich dwóch lat zbierano i analizowano doświadczenia związane z wdrożeniem w uczelniach z początkiem roku akademickiego 2012/13 – zawartych w przepisach znowelizowanej w 2011 r. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i towarzyszących jej rozporządzeń – regulacji wprowadzających Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Źródłem informacji o ich wdrażaniu jest m.in. publikacja zawierająca wyniki zrealizowanego przez Fundację Rektorów Polskich projektu „Benchmarking procesu w zakresie wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji” (Kraśniewski, Próchnicka, 2013). Dane zebrane z 46 uczelni oraz 327 wydziałów wskazują na umiarkowaną akceptację oraz znaczne różnice w podejściu do wdrażania KRK-SW, ujawniające się m.in. w sposobie definiowania efektów kształcenia. Środowisko akademickie negatywnie oceniło natomiast nadmierną biurokratyzację procesów wdrożeniowych, choć była ona w znacznym stopniu dziełem samego środowiska – efektem wysoce sformalizowanych procedur opracowanych i stosowanych przez uczelnie. Ta nadmierna formalizacja była spowodowana bardziej lub mniej uzasadnionymi obawami o przebieg akredytacji – określone przez Polską Komisję Akredytacyjną (PKA) zasady akredytacji i wzory dokumentów, wynikające w znacznym stopniu z przepisów ustawy i rozporządzenia, zmuszały jednostki podlegające ocenie do przygotowania obszernej dokumentacji związanej z prowadzonymi programami kształcenia, obrazującej sposób wdrożenia KRK-SW.

Źródłem inspiracji dla wprowadzanych w obszarze szkolnictwa wyższego rozwiązań były m.in. wyniki prowadzonego przez Instytut Badań Edukacyjnych w związku z pracami nad Polską Ramą Kwalifikacji projektu „Szkoly wyższe w roli integratora uczenia się przez całe życie”. Realizacja tego projektu potwierdziła przydatność ram kwalifikacji, jako narzędzia ułatwiającego systematyczną prezentację oferty uczelni w zakresie uczenia się przez całe życie i tworzenie indywidualnych ścieżek edukacyjnych.

W środowisku akademickim trwa debata dotycząca perspektyw prowadzenia przez uczelnie kształcenia na 5 poziomie PRK. Przeprowadzone analizy pokazały w szczególności, że niektórym komponentom oferty edukacyjnej uczelni, skierowanej do osób zainteresowanych uczeniem się przez całe życie, powinien być przypisany poziom 5 PRK. Celowość i możliwość realizacji przez szkoły wyższe kształcenia prowadzącego do uzyskania kwalifikacji na poziomie 5 PRK jest przedmiotem badań realizowanych w ramach projektu prowadzonego przez Fundację Rektorów Polskich wspólnie z firmą Pearson.

3.10. Udział interesariuszy w pracach nad zintegrowanym systemem kwalifikacji

Formą kontynuacji szerokiej debaty publicznej były systematyczne spotkania konsultacyjne grupy roboczej ds. Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji (grupy ZRK), utworzonej w lipcu 2013 roku. Celem powołania tej grupy było rozwinięcie założeń ZRK oraz konsultowanie nowych propozycji przez różne zespoły robocze.

Przedmiotem konsultacji były m.in.:

- procesy i procedury związane z funkcjonowaniem ZRK,
- kwestie związane z zapewnianiem jakości kwalifikacji,
- standard opisu kwalifikacji,
- zagadnienia dotyczące „własności kwalifikacji” i z tego wynikających skutków prawnych (m.in. prezentowana była opinia prawna nt. praw majątkowych i niemajątkowych podmiotu – autora projektu kwalifikacji),
- wymagania kompetencyjne w stosunku do specjalistów i ekspertów zaangażowanych w proces ustanawiania kwalifikacji,

- kwestie związane z walidacją kompetencji uzyskiwanych poza systemem oświaty,
- zagadnienia związane z finansowaniem.

Grupa ZRK stanowiła „quasi-radę interesariuszy”. W pracach uczestniczyło ok. 30 ekspertów, którzy wnieśli najlepsze doświadczenia reprezentowanych przez siebie środowisk. Grupa ta spotyka się systematycznie, żeby wspierać przygotowania do wdrożenia ZSK.

Spośród tego grona osób w 2014 roku wyłoniona została grupa uczestnicząca w organizowanych przez MEN konsultacjach dotyczących tworzonego projektu założeń do ustawy o ZSK, a następnie projektu tej ustawy. Szczegółowo omówiono z przedstawicielami interesariuszy następujące zagadnienia:

- zasady współpracy interesariuszy w ZSK, które powinny ułatwiać włączenie się możliwie szerokiej reprezentacji interesariuszy do prowadzonego w ZSK dialogu,
- formułę organizacyjną przyszłej Rady Interesariuszy jako organu opiniotwórczego dla ministra koordynatora ZSK,
- kryteria reprezentatywności przedstawicieli interesariuszy,
- mechanizmów aktywizujących interesariuszy ZSK, którzy nie będą bezpośrednio reprezentowani w Radzie Interesariuszy.

Opinie wypracowane w ramach tych konsultacji miały istotny wpływ na kształt wielu rozwiązań zaproponowanych w projekcie ustawy o ZSK.

Od grudnia 2014 do marca 2015 roku odbywały się konsultacje z udziałem prof. dra hab. Jacka Sroki na temat modelu współpracy z interesariuszami i formuły dialogu w ZSK. W kontekście uwarunkowań prowadzenia dialogu społecznego w Polsce oraz wniosków z analizy doświadczeń zagranicznych zastanawiano się nad wykorzystaniem dotychczasowych doświadczeń ze współpracy z partnerami reprezentatywnymi dla dużych środowisk. Rozważano nowe sposoby aktywizowania mniejszych partnerów oraz możliwości pełnienia przez administrację publiczną funkcji aktywnego moderatora monitorującego środowisko interesariuszy, szkolącego i dokonującego okresowych ewaluacji ich działalności.

3.11. Upowszechnianie wiedzy na temat zintegrowanego systemu kwalifikacji

Równoległe do działań merytorycznych prowadzono kampanię informacyjno-promocyjną, która polegała na upowszechnianiu i promocji rezultatów projektu w postaci szczegółowych rozwiązań projektu zintegrowanego systemu kwalifikacji, na promocji uczenia się przez całe życie, a także na podkreśleniu zaangażowania państw europejskich w proces budowania krajowych ram kwalifikacji, co podkreślono używanym w projekcie hasłem „Kwalifikacje po europejsku”.

Działania skierowane były przede wszystkim w stronę grup interesariuszy, wspierania współpracy z zainteresowanymi środowiskami (eksperti, służby zatrudnienia, instytucje centralne, organizacje pracodawców, związki zawodowe, stowarzyszenia zawodowe, instytucje edukacyjne i szkoleniowe, samorządy, działy HR) przy projektowaniu i testowaniu rozwiązań dla systemu kwalifikacji, w tym konsultacji w ramach debaty społecznej i seminariów. Intensywnie rozwijano stronę internetową www.kwalifikacje.edu.pl, a także fanpage Kwalifikacje po europejsku. Zadbano o dostępność w Internecie materiałów dotyczących modernizacji systemu kwalifikacji (w tym Wikipedia, 4 kursy e-learningowe). Podjęto także szereg działań skierowanych do ogółu osób uczących się, do pracujących i myślących o zmianie zawodu czy o szkoleniach (konkursy, reklamy prasowe, kampania reklamowa w Internecie, kontakty z mediami, audycje telewizyjne, udział w wydarzeniach skierowanych do osób podnoszących swoje kwalifikacje). Opracowano, wydrukowano i rozdystrybuowano ok. 40 publikacji (raportów, książek, broszur) o łącznym nakładzie ok. 100 000 egzemplarzy. Zaplanowano i zrealizowano kampanię skierowaną do mieszkańców województwa małopolskiego. Działania te były monitorowane przez badanie opinii publicznej,

przeprowadzone wiosną 2014 i wiosną 2015 r.

Dzięki upowszechnianiu w Polsce informacji o KRK dotarły m.in. do:

- ponad **2553** osoby, które wzięły udział w 21 **konferencjach regionalnych i małopolskich KRK, 6 ogólnopolskich i 3 międzynarodowych**,
- **8635 osób uczestniczących w 30 wydarzeniach zewnętrznych** (konferencjach i targach adresowanych do przedstawicieli środowisk edukacyjnych, specjalistów ds. rynku pracy i HR), rozdyskrebowano **ponad 100 tys. materiałów informacyjnych i publikacji KRK**,
- **ponad 1500 osób uczestniczących w seminariach** dla doradców zawodowych i szkolnych, nauczycieli, wizytatorów (od lipca 2013 roku do listopada 2015 wzięło w nich udział 2275 uczestników),
- za pośrednictwem **newsletterów i mailingów** do ponad **23 000** interesariuszy (biur karier, firm szkoleniowych, agencji zatrudnienia, urzędów pracy, działów HR, uczelni, organizacji pozarządowych),
- **700 tys. użytkowników strony internetowej projektu, członków fanpage'a na Facebooku i osób, które obejrzały filmy i animacje na YouTube**,
- blisko **400 mln czytelników** prasy, portali internetowych, **widzów** TVP Regionalna oraz **sluchaczy** audycji radiowych. Zrealizowaliśmy dwa **cykle po 10 audycji** poświęconych zintegrowanemu systemowi kwalifikacji, emitowanych w TVP Kraków od czerwca do października 2015 r., które obejrzało na terenie Małopolski blisko 500 tys. widzów, a które zostały od września do końca listopada wyemitowane w całej Polsce.

Ponadto powstała dostępna online Biblioteka KRK – zawierająca ponad **900** publikacji polskich oraz zagranicznych nt. PRK i krajowych systemów kwalifikacji (w tym ponad 400 od lipca 2013 r.).

Zorganizowano cykl seminariów regionalnych dla kluczowych partnerów społecznych w Polsce – przedstawicieli organizacji pracodawców i związków zawodowych. W ich trakcie zapoznawano uczestników z podstawową wiedzą o zachodzących w państwach UE procesach dotyczących wdrażania Europejskiej Ramy Kwalifikacji (ERK) i kierunkiem modernizacji polskiego systemu kwalifikacji. Działanie to miało charakter regionalny tak, aby wiedza ta mogła docierać do szerokiego grona odbiorców. Jednym z celów seminariów było zainteresowanie tymi zagadnieniami oraz aktywizowanie lokalnych liderów działających w strukturach organizacji interesariuszy.

W seminariach uczestniczyli przedstawiciele wszystkich zapraszanych organizacji. Wymiana doświadczeń i prowadzony dialog pomiędzy uczestnikami reprezentującymi różne pozycje na rynku pracy stały się dodatkową wartością przedsięwzięcia. Inicjatywa organizacji seminariów regionalnych spotkała się z zainteresowaniem i dobrą oceną organizacji interesariuszy. W niektórych przypadkach seminaria były okazją do większego zainteresowania tematyką ERK struktur branżowych, co ma niebagatelne znaczenia dla rozwoju ramy kwalifikacji w Polsce

4. Odniesienie do kryteriów referencji

W związku z zaawansowaniem prac nad kształtowaniem zintegrowanego systemu kwalifikacji oraz propozycjami rozstrzygnięć, zawartych w projekcie ustawy o ZSK, dokonano krótkiego przeglądu odniesienia tych rozwiązań do kryteriów referencji.

Kryterium 1. Odpowiednie władze powinny jasno określić i opublikować zadania i kompetencje prawne wszystkich stosownych krajowych organów zaangażowanych w proces odniesienia kwalifikacji, w tym Krajowego Punktu Koordynacyjnego².

Projekt ustawy o ZSK określa zadania i kompetencje:

- ministra koordynatora ZSK,
- ministrów właściwych dla kwalifikacji,
- podmiotu prowadzącego Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji.

Powierzenie roli Krajowego Punktu Kontaktowego będzie należeć do kompetencji ministra koordynatora ZSK.

Kryterium 2. Należy wykazać, że istnieje wyraźne, oczywiste powiązanie pomiędzy poziomami kwalifikacji określonymi w krajowych ramach lub systemie kwalifikacji a Europejską Ramą Kwalifikacji.

Polska Rama Kwalifikacji stanowi treść aneksu 1. Zapisy PRK są zgodne z tymi, które były zawarte w raporcie referencyjnym; pod tym względem odniesienie do kryterium 2 nie wymaga aktualizacji.

Kryterium 3. Krajowe Ramy lub system kwalifikacji, jak również kwalifikacje składające się na nie, są określone zgodnie z zasadą efektów uczenia się, a także są powiązane z mechanizmami walidacji efektów uczenia się osiągniętych w czasie uczenia się pozaformalnego i nieformalnego i, jeśli jest taka możliwość, z systemem punktowym przenoszenia osiągnięć.

Charakterystyki poziomów w Polskiej Ramie Kwalifikacji są określone zgodnie z zasadą efektów uczenia się.

Wymagania dla wszystkich kwalifikacji włączonych do ZSK będą opisane w języku efektów uczenia się.

W przypadku kwalifikacji z systemów oświaty i szkolnictwa wyższego zapisy te wprowadzone są w podstawach programowych oraz w opisie kierunków uczenia się.

W przypadku kwalifikacji uregulowanych właściwi ministrowie dostosują opisy kwalifikacji (które należą do ich kompetencji) do określonego w ustawie standardu opisu. Standard opisu kwalifikacji szczegółowo określa sposób przedstawienia wymagań dla kwalifikacji w języku efektów uczenia się.

Kwalifikacje rynkowe włączane do ZSK będą opisane zgodnie z określonym w ustawie standardem opisu kwalifikacji.

² Tłumaczenie oficjalne, zob. E.Chmielecka (red.) 2009. Przypis dotyczy wszystkich kryteriów.

Kryterium 4. Należy zadbać o to, aby procedury przypisywania kwalifikacji do krajowych ram kwalifikacji lub określania ich miejsca w krajowym systemie kwalifikacji były przejrzyste.

Projekt ustawy o ZSK określa dokładnie sposób przypisywania poziomów PRK do poszczególnych rodzajów kwalifikacji. Ustawa ma określać bezpośrednio poziom PRK dla kwalifikacji pełnych nadawanych w systemach oświaty oraz szkolnictwa wyższego. Szczegółowe przepisy regulujące procedurę przypisywania poziomu PRK dla wszystkich kwalifikacji częściowych zawierać ma rozporządzenie wydane na podstawie ustawy o ZSK. W proces przypisania poziomu PRK do kwalifikacji zawsze musi być zaangażowany zespół ekspertów, którego rekomendacja dotycząca poziomu PRK jest wiążąca.

Kryterium 5. Krajowy system zapewniania jakości/krajowe systemy zapewniania jakości/kształcenia i szkoleń odwołują się do krajowych ram lub systemu kwalifikacji i są spójne z odpowiednimi wskazówkami i zasadami (jak to wskazano w aneksie 3 Zalecenia).

Projekt ustawy o ZSK określa zasady zapewniania jakości nadawania kwalifikacji, w tym wewnętrznego zapewniania jakości oraz zewnętrznego zapewniania jakości. Przyjęte w projekcie ustawy rozwiązania są spójne z odpowiednimi zaleceniami organów władz UE.

Podmioty zewnętrznego zapewniania jakości wybierane będą niezależnie, zgodnie z procedurami określonymi w ustawie.

Kryterium 6. W procesie odnoszenia należy uwzględnić potwierdzenie (aprobatę) wyrażone przez odpowiednie ciała odpowiedzialne za zapewnianie jakości.

Rozwiązania wprowadzone w ramach projektowanej ustawy o ZSK były sukcesywnie konsultowane między innymi z odpowiednimi ciałami odpowiedzialnymi za zapewnienie jakości.

Kryterium 7. W procesie odnoszenia winni brać udział eksperci zagraniczni.

Kryterium nie wymaga aktualizacji.

Kryterium 8. Odniesienie krajowych ram lub systemów kwalifikacji do Europejskiej Ramy Kwalifikacji winno być poświadczone przez odpowiednie organy krajowe. Organ krajowy, w tym Krajowy Punkt Koordynacyjny, winny opublikować jeden wspólny raport wyznaczający proces odnoszenia oraz określający argumenty przemawiające za przyjęciem wskazanych rozwiązań. W raporcie należy odnieść się oddzielnie do każdego z kryteriów.

Kryterium nie wymaga aktualizacji.

Kryterium 9. Na oficjalnej platformie Europejskich Ram Kwalifikacji zostanie umieszczona informacja dotycząca państw, które potwierdziły fakt zakończenia procesu odnoszenia oraz powiązania do krajowych raportów referencyjnych.

Kryterium nie wymaga aktualizacji.

Kryterium 10. Po zakończeniu procesu odnoszenia, zgodnie z harmonogramem wyznaczonym w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego w sprawie Europejskiej Ramy Kwalifikacji, wszystkie nowe dyplomy, świadectwa oraz dokumenty Europass wydawane przez odpowiednie władze winny zawierać jasne, wyraźne odwołanie, poprzez krajowe ramy kwalifikacji, do odpowiedniego poziomu Europejskiej Ramy Kwalifikacji.

Projekt ustawy o ZSK określa zasady, terminy oraz sposób oznaczenia poziomu danej kwalifikacji.

5. Wybrane publikacje i opracowania dotyczące zintegrowanego systemu kwalifikacji

5.1. Publikacje i opracowania przygotowane w ramach projektów realizowanych przez zespół KRK w IBE

- Bacia, E. (red.) (2014). *Walidacja efektów uczenia się uzyskanych poza systemem edukacji formalnej jako nowe wyzwanie dla polityki na rzecz uczenia się przez całe życie*. Warszawa: IBE. Dostęp: <http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Walidacja.pdf>
- Bacia, E. (red.), Gieniusz, A.M., Makowski, G., Pazderski, F. (2015). *Kształtowanie kompetencji społecznych i obywatelskich przez organizacje pozarządowe w Polsce*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/FINAL_Kształtowanie_calosc_internet_01.pdf
- Bacia, E. (red.), Stronkowski, P., Martela, B. i in. (2013). *Od kompetencji do kwalifikacji. Diagnoza rozwiązań i praktyk w zakresie walidowania efektów uczenia się*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Walidacja_Ewa_Bacia.pdf
- Bodzińska-Guzik, E., Gmaj, I., Grzeszczak, J., Leyk, A. (2015). *Metoda bilansu kompetencji*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/METODA_BILANSU_KOMPETENCJI.pdf
- Chłoń-Domińczak, A., Fandrejewska, A. (2015). *W drodze do Polskiej Ramy Kwalifikacji*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Dobre_praktyki_internet_mm.pdf
- Chłoń-Domińczak, A., Sławiński, S., Kraśniewski, A., Chmielecka, E. (2015). *Polska Rama Kwalifikacji*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Polska_Rama_Kwalifikacji.pdf
- Chłoń-Domińczak, A., Sławiński, S., Szymczak, A., Ziewiec-Skokowska, G. (2015). *Polska Rama Kwalifikacji. Poradnik użytkownika*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Polska_Rama_Kwalifikacji_Poradnik_uzytkownika.pdf
- Dybaś, M. (red.), Bacia, E., Leyk, A. i in. (2015). *The quality assurance of qualifications in the integrated qualifications system*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/zapewnienie_jakosci_interaktywny_2910en.pdf
- Dybaś, M. (red.), Bacia, E., Leyk, A. i in. (2014). *Zapewnianie jakości kwalifikacji w zintegrowanym systemie kwalifikacji*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/zapewnianie_jakosci_mm2.pdf
- Dybaś M., Rozenbaum J., Saryusz-Wolski T., Stempień M. (2015). *Zapewnianie jakości procesu nadawania kwalifikacji spoza systemów oświaty i szkolnictwa wyższego*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Zapewnianie_jakosci_interaktywny.pdf
- Fandrejewska, A. (red.) (2014). *Raport referencyjny. Odniesienie Polskiej Ramy Kwalifikacji na rzecz uczenia się przez całe życie do Europejskiej Ramy Kwalifikacji – broszura*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Broszura_Referencyjna.pdf
- Fandrejewska, A. (red.) (2014). *Raport samopotwierdzenia Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego – broszura*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Broszura_samopotwierdzenia.pdf

- Królik, K., Michałowicz, H. (2015). *Propozycje zasad współpracy z interesariuszami w zintegrowanym systemie kwalifikacji*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/propozycje_zasad_wspolpracy_z_interesariuszami_20112015.pdf
- Marciniak, Z. (red.), Chmielecka, E., Kraśniewski, A., Saryusz-Wolski, T. (2014). *Raport samopotwierdzenia Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Raport_samopotwierdzenia_na_strone.pdf
- Marciniak, Z. (red.), Chmielecka, E., Kraśniewski, A., Saryusz-Wolski, T. (2014). *Self-Certification Report of the National Qualifications Framework for Higher Education*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Self_certification_report.pdf
- Ponikowska, M. (2015). *Podstawy prawne funkcjonowania krajowych systemów kwalifikacji w wybranych państwach Unii Europejskiej*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Podstawy_prawne.pdf
- Sienkiewicz, S., Jawor-Joniewicz, A., Sajkiewicz, B., Trawińska-Konador, K., Podwójcic, K. (2013). *Competency-based human resources management*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Raport_ZZL_EN.pdf
- Sienkiewicz, S., Jawor-Joniewicz, A., Sajkiewicz, B., Trawińska-Konador, K., Podwójcic, K. (2013). *Zarządzanie zasobami ludzkimi w oparciu o kompetencje*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://biblioteka-krk.ibe.edu.pl/opac_css/doc_num.php?explnum_id=452
- Sławiński, S. i Dębowski, H. (red.), Chłoń-Domińczak, A. i in. (2013). *Raport referencyjny. Odniesienie Polskiej Ramy Kwalifikacji na rzecz uczenia się przez całe życie do Europejskiej Ramy Kwalifikacji*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Raport_referencyjny_PL_na_strone.pdf
- Sławiński, S. i Dębowski, H. (red.), Chłoń-Domińczak, A. i in. (2013). *Referencing Report. Referencing the Polish Qualifications Framework for Lifelong Learning to the European Qualifications Framework*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/wersjaENG/Raport_Ref_GB.pdf
- Sławiński, S., Dębowski, H., Michałowicz, H. i Urbanik, J. (2014). *A Glossary of Key NQF Terms*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Slownik_na_strone.pdf
- Sławiński, S., Dębowski, H., Michałowicz, H. i Urbanik, J. (2014). *Słownik podstawowych terminów dotyczących krajowego systemu kwalifikacji*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Slownik_na_strone.pdf
- Sławiński, S. (red.), Królik, K., Lechowicz, E., Marszałek, A., Michałowicz, H. (2014). *Raport z przeglądu przyjętych w polskim ustawodawstwie rozwiązań dotyczących kwalifikacji w wybranych działach administracji*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Raport_z_przeglądu_na_strone.pdf
- Zespół KRK (2012). *Broszura KRK. Nowy sposób myślenia*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/IBE_Broszura_KRK_PL.pdf
- Zespół KRK (2014). *Raport z debaty społecznej*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Raport_z_debaty.pdf
- Zespół KRK (2015). *Od kwalifikacji do rejestru*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Od_kwalifikacji_do_rejestru.pdf

- Zespół KRK (2015). *Kwalifikacje przyszłości*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Kwalifikacje_przyszlosci.pdf
- Zespół KRK (2015). *Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Zintegrowany_Rejestr_Kwalifikacji_Podstawowe_zalozenia.pdf
- Ziewiec-Skokowska, G. (red.), Poczmańska, A., Saryusz-Wolski, T., Stęchły, W., Tauber, M. (2015). *Standard opisu kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/zad_9_SOK_przewodnik__3010_interaktywny.pdf
- Ziewiec-Skokowska, G. (red.), Tomaszuk, A., Pierwieniecka, R., Stęchły, W. (2014). *Propozycja metody określania poziomu kwalifikacji. Rezultaty współpracy z konsultacyjnymi zespołami branżowymi*. Warszawa: IBE. Dostęp: http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/download/Publikacje/Propozycja_metody_okreslania.pdf

5.2. Inne publikacje i opracowania

- Kraśniewski, A., M. Próchnicka (2013). *Benchmarking procesu wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji w polskich uczelniach*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, ISBN 978-83-7814-169-3. Dostęp: <http://www.frp.org.pl/publikacje/KRK.pdf>
- Marciniak, Z. (red.) (2015). *Problematyka odbiurokratyzowania systemu kształcenia, w tym KRK, z uwzględnieniem treści regulacji i stosowanych praktyk*, raport nr 1/2015 Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Warszawa. Dostęp: http://www.rgnisw.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2015_02/0abcbca6d30683099c48cf2764abe46c.pdf

Aneks 1. Polska Rama Kwalifikacji

Uniwersalne charakterystyki poziomów

Uniwersalne charakterystyki poziomów (pierwszego stopnia) ustalone dla wszystkich ośmiu poziomów PRK są najbardziej ogólne.

Różnice między poziomami ujęte za pomocą charakterystyk uniwersalnych dotyczą:

- **w zakresie wiedzy** – zakresu i głębi rozumienia faktów, obiektów, zjawisk, pojęć i teorii, składających się zarówno na wiedzę ogólną, jak i specjalistyczną związaną z dziedziną nauki lub działalności zawodowej;
- **w zakresie umiejętności** – zdolności rozwiązywania problemów i stosowania wiedzy w praktyce, w tym między innymi wykonywania zadań o różnym stopniu złożoności, uczenia się i komunikowania;
- **w zakresie kompetencji społecznych** – gotowości do: podejmowania zobowiązań wynikających z przynależności do różnych wspólnot, współdziałania, oceniania skutków swoich działań i ponoszenia odpowiedzialności za nie.

Zestawienie kategorii opisowych i aspektów uwzględnionych w charakterystykach uniwersalnych przedstawia tabela A.1.

Tabela A.1. Kategorie opisowe i aspekty o podstawowym znaczeniu dla kompletności opisu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych dla charakterystyk uniwersalnych (pierwszego stopnia)

	Kategorie opisowe	Aspekty o podstawowym znaczeniu
Wiedza	Zakres	– Kompletność perspektywy poznawczej
	Głębina rozumienia	– Zależności
Umiejętności	Rozwiązywanie problemów i stosowanie wiedzy w praktyce	– Złożoność problemu – Innowacyjność podejścia – Samodzielność w działaniu – Warunki działania
	Uczenie się	– Samodzielność – Metody
	Komunikowanie się	– Zakres wypowiedzi – Złożoność wypowiedzi
Kompetencje społeczne	Tożsamość	– Uczestniczenie – Poczucie odpowiedzialności – Postępowanie
	Współpraca	– Praca zespołowa – Warunki działania – Przywództwo
	Odpowiedzialność	– Konsekwencje działań własnych – Konsekwencje działań zespołu – Ocena

Charakterystyki poziomów typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej

Charakterystyki poziomów typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej ustalone są dla poziomów 1–4 PRK. Świadectwo ukończenia szkoły podstawowej odpowiada 1 poziomowi PRK, świadectwo ukończenia gimnazjum jest zgodne z 2 poziomem PRK, świadectwo ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej odpowiada 3 poziomowi PRK, a świadectwo dojrzałości (matura) – 4 poziomowi PRK.

Poziomy od 1 do 4, opisane za pomocą charakterystyk typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej, odzwierciedlają stopniowe zwiększanie zaawansowania wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych w wyniku uczenia się w określonym zakresie wykształcenia ogólnego. Różnice pomiędzy poszczególnymi poziomami dotyczą:

- **w zakresie wiedzy** – zakresu i głębi rozumienia: zasad tworzenia struktur wypowiedzi; pojęć, zależności i modeli matematycznych; elementów składowych świata materialnego, zjawisk i procesów zachodzących w przyrodzie i technice; zasad funkcjonowania społeczeństwa i uczestnictwa w życiu społecznym;
- **w zakresie umiejętności** – sprawności w zakresie: odbierania i tworzenia wypowiedzi; posługiwania się językiem obcym; korzystania z narzędzi matematycznych; prowadzenia obserwacji zjawisk i procesów w przyrodzie i technice; wyrażania swojej przynależności do wspólnoty; planowania i samodzielnego uczenia się;
- **w zakresie kompetencji społecznych** – gotowości do: przestrzegania zasad etyki w procesie komunikowania się; dbałości o swoje zdrowie, bezpieczeństwo oraz środowisko naturalne; współdziałania w zespole, uczestniczenia w życiu społecznym i przyjmowania obowiązków wynikających z przynależności do wspólnoty.

Zestawienie kategorii opisowych i aspektów uwzględnionych w charakterystykach typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej przedstawia tabela A.2.

Tabela A.2. Kategorie opisowe i aspekty o podstawowym znaczeniu dla kompletności opisu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych dla charakterystyk poziomów typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej

	Kluczowe kategorie opisowe	Aspekty o podstawowym znaczeniu
Wiedza	Język i komunikowanie się	– Struktury i zasady tworzenia wypowiedzi
	Matematyka i nauki przyrodnicze	– Pojęcia i zależności – Interpretacje
	Funkcjonowanie społeczne	– Zasady funkcjonowania – Role społeczne – Tożsamość
Umiejętności	Język i komunikowanie się	– Odbieranie i tworzenie wypowiedzi – Posługiwanie się językiem obcym
	Matematyka i nauki przyrodnicze	– Dobór i korzystanie z narzędzi, prowadzenie obserwacji i doświadczeń
	Funkcjonowanie społeczne	– Wyrażanie przynależności do wspólnot
	Uczenie się	– Organizacja – Planowanie
Kompetencje społeczne	Język i komunikowanie się	– Kultura komunikowania się
	Zdrowie i środowisko	– Dbłość o zdrowie i bezpieczeństwo – Postawa wobec środowiska
	Funkcjonowanie społeczne	– Współdziałanie – Angażowanie się – Podejmowanie obowiązków

Charakterystyki poziomów typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego

Charakterystyki poziomów typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego zostały określone dla poziomów PRK od 6 do 8. Do tych poziomów przypisane zostały kwalifikacje pełne uzyskiwane w szkolnictwie wyższym, m.in. dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego licencjata (licencjat), dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego inżyniera (inżynier), dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego magistra (magister), dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego magistra inżyniera (magister inżynier), dyplomy potwierdzające uzyskanie stopnia naukowego doktora w określonej dziedzinie.

Poziomy od 6 do 8, opisane za pomocą charakterystyk typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego, odzwierciedlają stopniowe zwiększanie zaawansowania wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych w wyniku uczenia się w określonym zakresie wykształcenia wyższego. Różnice pomiędzy poszczególnymi poziomami dotyczą:

- **w zakresie wiedzy** – zakresu i głębi rozumienia: zagadnień ogólnych i wybranych zagadnień szczegółowych właściwych dla danej dyscypliny naukowej; prawnych i ekonomicznych uwarunkowań działań zawodowych typowych dla kwalifikacji odpowiadającej określonymu programowi kształcenia;

- **w zakresie umiejętności** – sprawności w zakresie: wykorzystywania posiadanej wiedzy do rozwiązywania złożonych i nietypowych problemów oraz innowacyjnego wykonywania zadań; komunikowania się ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców i przekazywania wiedzy; przedstawiania, oceniania oraz dyskutowania różnych stanowisk i opinii; planowania własnego uczenia się przez całe życie oraz ukierunkowywania innych w tym zakresie;
- **w zakresie kompetencji społecznych** – gotowości do: pogłębionej analizy i krytycznej oceny posiadanej wiedzy oraz dorobku uprawianej dyscypliny naukowej; przestrzegania zasad etyki zawodowej i wymagania tego od innych; podtrzymywania i rozwijania etosu środowisk badawczych i twórczych.

Zestawienie kategorii opisowych i aspektów uwzględnionych w charakterystykach typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego przedstawia tabela A.3.

Tabela A.3. Kategorie opisowe i aspekty o podstawowym znaczeniu dla kompletności opisu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych dla charakterystyk poziomów typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego

	Kategorie opisowe	Aspekty o podstawowym znaczeniu
Wiedza	Głębina i zakres	– Kompletność perspektywy poznawczej, zależności
	Kontekst	– Uwarunkowania, skutki
Umiejętności	Wykorzystanie wiedzy	– Rozwiązywanie problemów, wykonywanie zadań
	Komunikowanie się	– Odbieranie i tworzenie wypowiedzi – Upowszechnianie wiedzy w środowisku naukowym – Posługiwanie się językiem obcym
	Organizacja pracy	– Planowanie – Praca zespołowa
	Uczenie się	– Planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych osób
Kompetencje społeczne	Ocena	– Krytyczne podejście
	Odpowiedzialność	– Wypełnianie zobowiązań społecznych – Działanie na rzecz interesu publicznego
	Rola zawodowa	– Niezależność, rozwój etosu

Charakterystyki poziomów typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego

Charakterystyki poziomów drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego, ustalone są dla wszystkich ośmiu poziomów PRK. Umożliwiają przypisanie odpowiednich poziomów PRK kwalifikacjom o charakterze zawodowym nadawanym przez okręgowe komisje egzaminacyjne, organizacje rzemieślnicze, stowarzyszenia i związki branżowe oraz inne podmioty.

Poziomy od 1 do 8, opisane za pomocą charakterystyk typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego, odzwierciedlają stopniowe zwiększanie zaawansowania wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych istotnych z punktu widzenia charakteru ról zawodowych odpowiadających kwalifikacjom poszczególnych poziomów PRK.

Różnice pomiędzy poszczególnymi poziomami dotyczą:

- **w zakresie wiedzy** – zakresu i głębi rozumienia: zasad prowadzenia działalności gospodarczej; zjawisk i procesów determinujących sposób postępowania oraz skuteczność podejmowanych działań w dziedzinie działalności zawodowej; możliwych do wykorzystania w trakcie realizacji zadań metod, technologii i rozwiązań organizacyjnych; właściwości i zasad działania stosowanych narzędzi, maszyn i urządzeń; właściwości używanych materiałów,
- **w zakresie umiejętności** – sprawności w zakresie: posługiwania się dokumentacją; opracowywania danych ilościowych oraz pozyskiwania, analizy i oceny informacji; przygotowywania, realizacji i korygowania planu wykonania określonych zadań; doboru narzędzi, materiałów, procedur pozwalających na osiągnięcie zakładanego celu; planowania rozwoju zawodowego,
- **w zakresie kompetencji społecznych** – gotowości do: postępowania zgodnie z obowiązującymi zasadami; stosowania się do rad, poleceń i instrukcji; przestrzegania zasad rzetelności i lojalności; współdziałania w zespole; postępowania ukierunkowanego na jakość działań; ponoszenia odpowiedzialności za skutki swoich decyzji i działań.

Zestawienie kategorii opisowych i aspektów uwzględnionych w charakterystykach typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego przedstawia tabela A.4.

Tabela 4. Kategorie opisowe i aspekty o podstawowym znaczeniu dla kompletności opisu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych dla charakterystyk poziomów typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego

	Kategorie opisowe	Aspekty o podstawowym znaczeniu
Wiedza	Teorie i zasady	– Metody i rozwiązania – Działalność gospodarcza – Etyka
	Zjawiska i procesy	– Właściwości, uwarunkowania
	Organizacja pracy	– Metody i technologie – Rozwiązania organizacyjne – Bezpieczeństwo i higiena pracy
	Narzędzia i materiały	– Działanie – Cechy
Umiejętności	Informacje	– Dokumentacja – Obliczenia, analiza, synteza i prognozowanie
	Organizacja pracy	– Planowanie i korygowanie planów – Wykonywanie – Korygowanie działań – Obieg informacji
	Narzędzia i materiały	– Użytkowanie, dobór
	Uczenie się i rozwój zawodowy	– Rozwój własny – Wspieranie rozwoju innych osób
Kompetencje społeczne	Przestrzeganie reguł	– Zasady, instrukcje, prawo
	Współpraca	– Komunikowanie się – Relacje w środowisku zawodowym
	Odpowiedzialność	– Normy etyczne

Charakterystyki 1 poziomu PRK

ZNA I ROZUMIE:		POTRAFI:		JEST GOTÓW DO:	
Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów	
P1U_W	bardzo proste pojęcia, wybrane elementarne fakty, obiekty i zjawiska oraz zależności między nimi	P1U_U	wykonywać bardzo proste zadania według szczegółowych wskazówek w typowych warunkach; rozwiązywać bardzo proste typowe problemy; uczyć się pod bezpośrednim kierunkiem w zorganizowanej formie; odbierać proste wypowiedzi, tworzyć bardzo proste wypowiedzi; odbierać i formułować najprostsze wypowiedzi w języku obcym	P1U_K	uznania zobowiązań wynikających z przynależności do różnych wspólnot; działania i współdziałania pod bezpośrednim nadzorem w zorganizowanych warunkach; oceniania swoich działań i przyjmowania odpowiedzialności za bezpośrednie ich skutki
Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego
P10_WJ	struktury bardzo prostych wypowiedzi i zasady ich tworzenia	P10_UJ	odbierać ze zrozumieniem proste wypowiedzi dotyczące typowych zagadnień i sytuacji tworzyć bardzo proste wypowiedzi dotyczące typowych zagadnień i sytuacji odpowiednio do sytuacji używać podstawowych form grzecznościowych wyszukiwać bardzo proste informacje w prostych tekstach posługiwać się językiem obcym na poziomie A1 ESOKJ	P10_KJ	przestrzegania elementarnych zasad komunikowania się w typowych sytuacjach powstrzymywania się od kłamstwa
P10_WM	wybrane bardzo proste pojęcia i zależności matematyczne bardzo prosty opis otaczającego świata materialnego oraz wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice bardzo proste interpretacje wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice	P10_UM	korzystać z bardzo prostych narzędzi matematycznych w typowych sytuacjach życia codziennego prowadzić bardzo proste pomiary, obserwacje i doświadczenia dotyczące obiektów, zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice posługiwać się podstawowymi narzędziami i materiałami w sytuacjach życia codziennego	P10_KZ	przestrzegania podstawowych zasad higieny i bezpieczeństwa szanowania otoczenia przyrodniczego
P10_WF	zasady funkcjonowania w różnych grupach społecznych podstawowe role społeczne człowieka we współczesnym społeczeństwie elementarne wyznaczniki własnej tożsamości kulturowej elementarne wyróżniki wspólnot, do których należy	P10_UF	w typowych sytuacjach dawać świadectwo przynależności do określonej wspólnoty	P10_KF	współdziałania z drugą osobą w typowych sytuacjach codziennych aktywnego uczestnictwa w grupie działającej pod przewodnictwem osoby nadzorującej dostrzegania potrzeb innych członków grupy i reagowania na nie zachowywania się odpowiednio do zwyczajów przyjętych we wspólnotach, do których należy
P1Z_WN	zasady działania i posługiwania się narzędziami, maszynami i urządzeniami używanymi na stanowisku pracy właściwości i zasady obchodzenia się z materiałami używanymi na stanowisku pracy	P10_UU	uczyć się według otrzymanych wskazówek, bez stałego nadzoru osoby ukierunkowującej czynności uczenia się uzasadnić potrzebę uczenia się	P1Z_KU	współdziałać z doradcą zawodowym
P1Z_WT		P1Z_UI	korzystać z bardzo prostych informacji i wskazówek dotyczących czynności zawodowych, dostępnych również w formie elektronicznej	P1Z_KP	postępowania zgodnie z otrzymywanymi instrukcjami stosowania się do poleceń i korzystania z rad
P1Z_WZ	najbardziej podstawowe zjawiska i procesy dotyczące wykonywanych czynności zawodowych	P1Z_UO	planować bardzo proste czynności zawodowe pod kierunkiem bardziej doświadczonej osoby wykonywać bardzo proste czynności zawodowe	P1Z_KW	współdziałania w trakcie wykonywania czynności zawodowych
P1Z_WO	sposoby wykonywania czynności zawodowych na stanowisku pracy zasady bhp odnoszące się do wykonywanych czynności zawodowych	P1Z_UN	używać narzędzi i urządzeń potrzebnych do wykonywania bardzo prostych czynności zawodowych, z uwzględnieniem wymogów bezpieczeństwa	P1Z_KO	należytej staranności przy wykonywaniu czynności zawodowych, należytej dbałości o stanowisko pracy, narzędzia i materiały

Charakterystyki 2 poziomu PRK

ZNA I ROZUMIE:		POTRAFI:		JEST GOTÓW DO							
Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów							
P2U_W	proste pojęcia, poszerzony zbiór elementarnych faktów, obiektów i zjawisk oraz zależności między nimi	P2U_U	wykonywać proste zadania według ogólnej instrukcji, najczęściej w typowych warunkach; rozwiązywać proste typowe problemy; uczyć się pod kierunkiem w zorganizowanej formie; odbierać niezbyt złożone wypowiedzi, tworzyć proste wypowiedzi; odbierać i formułować bardzo proste wypowiedzi w języku obcym	P2U_K	podejmowania obowiązków wynikających z przynależności do różnych wspólnot; działania i współdziałania pod kierunkiem w zorganizowanych warunkach; oceniania działań, w których uczestniczy, i przyjmowania odpowiedzialności za ich skutki						
Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego						
P20_WJ	struktury prostych wypowiedzi i zasady ich tworzenia	P22_WT	najbardziej podstawowe pojęcia i typowe nazewnictwo związane z wykonywanymi działaniami zawodowymi	P20_UJ	odbiierać ze zrozumieniem niezbyt złożone wypowiedzi tworzyć i przedstawiać proste wypowiedzi odpowiednio do sytuacji różnicować sposób komunikowania się wyszukiwać proste informacje w niezbyt złożonych tekstach posługiwać się językiem obcym na poziomie A2 ESOKJ	P22_UI	posługiwać się podstawowymi dokumentami dotyczącymi działań zawodowych wyszukiwać, porównywać i oceniać proste informacje potrzebne do wykonywania działań zawodowych, dostępne również w formie elektronicznej dokonywać prostych obliczeń związanych z wykonywanymi działaniami zawodowymi	P20_KJ	dzielenia się posiadanymi informacjami w sytuacji, gdy jest to potrzebne powstrzymywania się od wypowiadania nieuzasadnionych opinii	P22_KP	postępowania zgodnie z regulaminami i instrukcjami, które są związane z działaniami zawodowymi
P20_WM	wybrane proste pojęcia, zależności i strategie matematyczne oraz bardzo proste rozumowania matematyczne prosty opis wybranych elementów składowych świata materialnego oraz wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice proste interpretacje wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice	P22_WZ	podstawowe zjawiska i procesy dotyczące wykonywanych działań zawodowych	P20_UM	korzystać z prostych narzędzi matematycznych w różnych sytuacjach prowadzić proste pomiary, obserwacje i doświadczenia dotyczące obiektów, zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice odpowiednio dobierać typowe narzędzia i materiały oraz posługiwać się nimi	P22_UO	planować proste działania zawodowe pod kierunkiem bardziej doświadczonej osoby i korygować plan stosownie do okoliczności wykonywać czynności wchodzące w skład prostych działań zawodowych	P20_KZ	przestrzegania podstawowych zasad dbałości o zdrowie i bezpieczeństwo własne i innych respektowania podstawowych zasad ochrony środowiska	P22_KW	nawiązywania i utrzymywania niezbędnych kontaktów związanych z działaniami zawodowymi działania zespołowego w zakresie wykonywanych działań zawodowych
P20_WF	podstawowe zasady ładu społecznego podstawowe procedury demokracji podstawowe obowiązki współczesnego człowieka wobec rodziny, społeczności lokalnej i państwa podstawowe fakty z historii swojego kraju i regionu podstawowe zasady zachowania się wynikające z własnej tożsamości kulturowej i przynależności do wspólnot	P22_WO	metody i technologie związane z wykonywanymi działaniami zawodowymi zasady i procedury bhp odnoszące się do wykonywanych działań zawodowych	P20_UF	w typowych sytuacjach zachowywać się odpowiednio do zwyczajów przyjętych we wspólnotach, do których należy	P22_UN	używać typowego wyposażenia stanowisk pracy związanych z wykonywaniem prostych działań zawodowych, z uwzględnieniem wymogów bezpieczeństwa	P20_KF	współdziałania w ramach grupy nieformalnej z poszanowaniem reguł demokratycznych rozwiązywania prostych problemów we współdziałaniu w ramach grupy nieformalnej w typowych sytuacjach angażowania się w działanie na rzecz dobra wspólnego w społecznościach, których jest członkiem występowania w obronie dobrego imienia wspólnot, do których należy, oraz do poszanowania innych wspólnot	P22_KO	uwzględniania bezpośrednich oraz odroczonego w czasie, łatwych do przewidzenia skutków sposobu wykonywania własnej pracy kontrolowania jakości własnej pracy z wykorzystaniem odpowiednich narzędzi i procedur kontrolnych
P22_WN	zasady działania i posługiwania się narzędziami, maszynami i urządzeniami używanymi do wykonywania działań zawodowych podstawowe cechy materiałów wykorzystywanych do wykonywania działań zawodowych	P20_UU	indywidualnie uczyć się według otrzymanych wskazówek, bez nadzoru osoby ukierunkowującej czynności uczenia się uczestniczyć w podejmowaniu decyzji dotyczących dalszego uczenia się	P22_UU	rozpoznawać odpowiednie dla siebie oferty pracy zaprezentować się potencjalnemu pracodawcy						

Charakterystyki 3 poziomu PRK

ZNA I ROZUMIE:		POTRAFI:		JEST GOTÓW DO:			
Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów			
P3U_W	niezbyt złożone pojęcia, podstawowe fakty, obiekty i zjawiska oraz zależności między nimi, a ponadto – w określonych dziedzinach – w szerszym zakresie pojęcia, fakty, obiekty i zjawiska oraz zależności między nimi elementarne uwarunkowania prowadzonej działalności	P3U_U	wykonywać niezbyt złożone zadania według ogólnej instrukcji w częściowo zmiennych warunkach; rozwiązywać niezbyt złożone typowe problemy; uczyć się w części samodzielnie pod kierunkiem w zorganizowanej formie; odbierać umiarkowanie złożone wypowiedzi, tworzyć niezbyt złożone wypowiedzi; odbierać i formułować proste wypowiedzi w języku obcym	P3U_K	włączania się do różnych wspólnot, funkcjonowania w różnych rolach społecznych oraz podejmowania podstawowych powinności z tego wynikających; częściowo samodzielnego działania oraz współdziałania w zorganizowanych warunkach; oceniania działań swoich i zespołowych, przyjmowania odpowiedzialności za skutki tych działań		
Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego		
P30_WJ	struktury niezbyt złożonych wypowiedzi i zasady ich tworzenia	P30_UJ	odbierać ze zrozumieniem umiarkowanie złożone wypowiedzi tworzyć i przedstawiać niezbyt złożone wypowiedzi odpowiednio do sytuacji różnicować ekspresję wypowiedzi ■ wyszukiwać i przetwarzać niezbyt złożone informacje w umiarkowanie złożonych tekstach posługiwać się językiem obcym na poszerzonym poziomie A2+ ESOKJ	P30_KJ	przestrzegania zasad etyki oraz etykiety komunikowania się	P30_KP	postępowania zgodnie z przepisami, które dotyczą wykonywania zadań zawodowych rzetelnego informowania o sprawach dotyczących wykonywanych zadań zawodowych dotrzymania uzgodnień dotyczących współpracy przy wykonywaniu zadań zawodowych ■
P30_WM	wybrane niezbyt złożone pojęcia, zależności i strategie matematyczne oraz proste rozumowania i modele matematyczne niezbyt złożony opis wybranych elementów składowych świata materialnego oraz wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice niezbyt złożone interpretacje wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice różnicę pomiędzy naukowym i nienaukowym ujmowaniem rzeczywistości ■	P30_UM	korzystać z niezbyt złożonych narzędzi matematycznych prowadzić niezbyt złożone pomiary, obserwacje i doświadczenia dotyczące obiektów, zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice posługiwać się nietypowymi narzędziami i materiałami w sposób zgodny z ich przeznaczeniem i zasadami użytkowania ■	P30_KZ	przestrzegania zasad dbałości o zdrowie i bezpieczeństwo własne i innych w różnych kontekstach ■ reagowania w przypadkach wystąpienia zagrożenia dla środowiska ■	P30_KW	komunikowania się w środowisku pracy w sposób niezakłócający obiegu informacji związanych z wykonywanymi zadaniami zawodowymi działania zespołowego w zakresie wykonywanych zadań zawodowych
P30_WF	prawne podstawy ładu w sferze działalności gospodarczej, społecznej i politycznej oraz w życiu rodzinnym podstawowe zasady funkcjonowania w miejscu nauki, pracy oraz uczestnictwa w życiu publicznym ■ najważniejsze elementy dziedzictwa narodowego podstawowe zasady funkcjonowania wspólnot, do których należy, wynikające z wartości, do których te wspólnoty się odwołują	P30_UF	odpowiednio do sytuacji włączać się w działania określonej wspólnoty ■	P30_KF	współdziałania w ramach grupy zorganizowanej z poszanowaniem jej porządku hierarchicznego rozwiązywania niezbyt złożonych problemów we współdziałaniu w ramach grupy angażowania się w sprawy publiczne w stopniu odpowiednim do pełnionych ról społecznych podejmowania podstawowych obowiązków, które wiążą się z przynależnością do wspólnoty	P30_KO	rzetelnego wykonywania powierzonych zadań zawodowych uwzględniania bezpośrednich oraz odroczonych w czasie skutków sposobu wykonywania zadań zawodowych kontrolowania jakości wykonywania zadań zawodowych zespołu, w ramach którego pracuje przyjmowania odpowiedzialności za powierzone zadania zawodowe
P30_WN	zasady działania i posługiwania się narzędziami, maszynami i urządzeniami używanymi do wykonywania niezbyt złożonych zadań zawodowych podstawowe cechy używanych materiałów oraz wykonywanych produktów	P30_UU	indywidualnie uczyć się według otrzymanych wskazówek, bez nadzoru osoby ukierunkowującej czynności uczenia się uczestniczyć w podejmowaniu decyzji dotyczących dalszego uczenia się	P30_UU	analizować oferty pracy pod kątem posiadanych kompetencji i własnego rozwoju zawodowego samodzielnie nawiązywać kontakty z potencjalnym pracodawcą		

Charakterystyki 4 poziomu PRK

ZNA I ROZUMIE:		POTRAFI:		JEST GOTÓW DO:	
Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów	
P4U_W	poszerzony zbiór umiarkowanie złożonych pojęć, faktów, obiektów i zjawisk oraz dotyczących ich prostych teorii, a ponadto – w określonych dziedzinach – w szerszym zakresie pojęcia, fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich teorie podstawowe uwarunkowania prowadzonej działalności	P4U_U	wykonywać umiarkowanie złożone zadania w części bez instrukcji często w zmiennych, przewidywalnych warunkach; rozwiązywać niezbyt złożone, w pewnej części nietypowe problemy; uczyć się samodzielnie w zorganizowanej formie; odbierać złożone wypowiedzi, tworzyć umiarkowanie złożone wypowiedzi dotyczące szerokiego zakresu zagadnień; odbierać i formułować niezbyt złożone wypowiedzi w języku obcym	P4U_K	przyjmowania odpowiedzialności związanej z uczestnictwem w różnych wspólnotach i funkcjonowaniem w różnych rolach społecznych; autonomicznego działania i współdziałania w zorganizowanych warunkach; oceniania działań swoich i osób, którymi kieruje, przyjmowania odpowiedzialności za skutki działań własnych oraz tych osób
Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach edukacji ogólnej	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego
P40_WJ	struktury umiarkowanie złożonych wypowiedzi i zasady ich tworzenia	P40_UJ	odbierać ze zrozumieniem złożone wypowiedzi tworzyć i przedstawiać umiarkowanie złożone wypowiedzi analizować, selekcjonować i łączyć umiarkowanie złożone informacje z różnych źródeł posługiwać się językiem obcym na poziomie B1 ESOKJ	P40_KJ	kształtowania właściwej kultury komunikowania się w różnych kontekstach
P40_WM	wybrane umiarkowanie złożone pojęcia, zależności i strategie matematyczne oraz niezbyt złożone rozumowania i modele matematyczne umiarkowanie złożony opis wybranych elementów składowych świata materialnego oraz wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice umiarkowanie złożone interpretacje wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice oraz wybrane teorie dotyczące świata materialnego	P40_UU	korzystać z umiarkowanie złożonych narzędzi matematycznych prowadzić umiarkowanie złożone pomiary, obserwacje i doświadczenia w zakresie nauk przyrodniczych	P40_KK	przestrzegania wymagań wynikających z technologii oraz z zasad organizacji pracy przestrzegania zasad lojalności wobec pracodawcy oraz współpracowników ■
P40_WF	wybrane teorie dotyczące życia społecznego i rozwoju podstawowe mechanizmy funkcjonowania gospodarki, także w wymiarze globalnym w pogłębiony sposób własną tożsamość wynikającą z dziedzictwa historii i kultury swojego narodu oraz z uczestnictwa w różnego rodzaju wspólnotach	P40_UU	planować własne uczenie się odpowiednio do swojego zaawansowania w realizowanym programie kształcenia z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju dokonywać wyborów dotyczących dalszego uczenia się z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju	P40_KF	komunikowania się w środowisku zawodowym w sposób zapewniający dobrą współpracę w ramach zespołu oraz z innymi osobami i zespołami ■ działania w ramach zespołu oraz współdziałania z innymi osobami i zespołami
P4Z_WN	zasady działania i posługiwania się narzędziami, maszynami i urządzeniami używanymi do wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych ■ cechy używanych materiałów oraz wykonywanych produktów ■	P4Z_WO	różne metody i technologie stosowane przy wykonywaniu zadań zawodowych różne rozwiązania organizacyjne stosowane przy wykonywaniu zadań zawodowych obowiązujące przepisy bhp odnoszące się do wykonywanych zadań zawodowych ■	P4Z_UN	postępowania zgodnie z podstawowymi zasadami etycznymi przy wykonywaniu zadań zawodowych uwzględniania społecznych i ekonomicznych skutków sposobu wykonywania zadań zawodowych kontrolowania jakości wykonywania zadań podległych pracowników i przyjmowania odpowiedzialności związanej z kierowaniem małymi zespołami pracowniczymi ■ przyjmowania odpowiedzialności związanej z wykonywaniem samodzielnych zadań zawodowych
P4Z_WJ	ogólne podstawy teoretyczne metod i rozwiązań stosowanych przy wykonywaniu zadań zawodowych podstawowe zasady prowadzenia działalności gospodarczej i przedsiębiorczości podstawowe zasady etyczne obowiązujące przy wykonywaniu zadań zawodowych	P4Z_UJ	opracowywać elementy dokumentacji dotyczącej umiarkowanie złożonych zadań zawodowych przetwarzać informacje dotyczące umiarkowanie złożonych zadań zawodowych śledzić nowości w zakresie wykonywanych zadań zawodowych opracowywać dane ilościowe związane z umiarkowanie złożonymi zadaniami zawodowymi	P4Z_KJ	przestrzegania wymagań wynikających z technologii oraz z zasad organizacji pracy przestrzegania zasad lojalności wobec pracodawcy oraz współpracowników ■
P4Z_WM	podstawowe uwarunkowania zjawisk i procesów związanych z wykonywaniem zadań zawodowych	P4Z_UU	przygotowywać i korygować stosownie do okoliczności plan wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych, własnych oraz kierowanego zespołu w typowych warunkach wykonywać umiarkowanie złożone zadania zawodowe często w zmiennych, przewidywalnych warunkach kierować małym zespołem pracowniczym realizującym umiarkowanie złożone zadania zawodowe w typowych warunkach diagnozować i rozwiązywać problemy występujące w trakcie wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych, własnych lub podległych pracowników monitorować obieg informacji związanych z wykonywaniem umiarkowanie złożonych zadań zawodowych uzgadniać pracę własną lub podległego zespołu z innymi osobami lub zespołami	P4Z_KK	przestrzegania zasad lojalności wobec pracodawcy oraz współpracowników ■
P4Z_WF	różne metody i technologie stosowane przy wykonywaniu zadań zawodowych różne rozwiązania organizacyjne stosowane przy wykonywaniu zadań zawodowych obowiązujące przepisy bhp odnoszące się do wykonywanych zadań zawodowych ■	P4Z_UU	projektować stanowiska pracy potrzebne do wykonywania umiarkowanie złożonych zadań zawodowych kształtować warunki pracy swoje i podległego zespołu z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa i higieny pracy ■	P4Z_KF	partnerskiego dialogu i współdziałania oraz podporządkowywania się i przewodzenia w różnych strukturach hierarchicznych, z uwzględnieniem aspektów etycznych

Charakterystyki 5 poziomu PRK

ZNA I ROZUMIE:		POTRAFI:		JEST GOTÓW DO:	
Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów	
P5U_W	w określonych dziedzinach wiedzy – fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich teorie i metody różnorodnie uwarunkowania prowadzonej działalności	P5U_U	wykonywać umiarkowanie złożone zadania bez instrukcji w zmiennych i nie w pełni przewidywalnych warunkach; rozwiązywać umiarkowanie złożone i nietypowe problemy; uczyć się samodzielnie; odbierać umiarkowanie złożone wypowiedzi, tworzyć niezbyt złożone wypowiedzi z użyciem specjalistycznej terminologii; odbierać i formułować niezbyt złożone wypowiedzi w języku obcym z uwzględnieniem specjalistycznej terminologii	P5U_K	podejmowania podstawowych obowiązków społecznych, ich oceniania i interpretacji; samodzielnego działania oraz współdziałania z innymi w zorganizowanych warunkach, kierowania niewielkim zespołem w zorganizowanych warunkach; oceniania działań swoich i osób oraz zespołów, którymi kieruje, przyjmowania odpowiedzialności za skutki tych działań
Charakterystyka drugiego stopnia dla kształcenia kontynuowanego po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyka drugiego stopnia dla kształcenia kontynuowanego po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyka drugiego stopnia dla kształcenia kontynuowanego po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego
P5S_WG	wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi z zakresu podstawowej wiedzy ogólnej tworzącej podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu kształcenia	P5S_UW	wykorzystywać posiadaną wiedzę – rozwiązywać umiarkowanie złożone i nietypowe problemy i wykonywać zadania w zmiennych i nie w pełni przewidywalnych warunkach poprzez: <ul style="list-style-type: none"> właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym technik informacyjno-komunikacyjnych (ICT) 	P5S_KK	uznawania niepełności i niepewności posiadanej wiedzy
P5Z_WG	podstawy teoretyczne metod i technologii stosowanych w działalności zawodowej zasady prowadzenia działalności gospodarczej i przedsiębiorczości zasady etyczne obowiązujące w działalności zawodowej	P5Z_UW	komunikować się z otoczeniem – odbierać umiarkowanie złożone wypowiedzi, tworzyć niezbyt złożone wypowiedzi z użyciem specjalistycznej terminologii przedstawiać i uzasadniać własne stanowisko posługiwać się językiem obcym na poziomie B1+ ESOKJ z wykorzystaniem podstawowego słownictwa specjalistycznego	P5Z_KK	przestrzegania obowiązujących w działalności zawodowej zasad postępowania gwarantujących właściwą jakość działań zawodowych oraz bezpieczeństwo
P5S_WK	podstawowe ekonomiczne, prawne i inne skutki różnych rodzajów działań związanych z nadaną kwalifikacją	P5S_UK	organizować swoją pracę – indywidualną oraz w zespole	P5S_KO	wypełniania zobowiązań społecznych uczestniczenia w działaniach na rzecz interesu publicznego działania w sposób przedsiębiorczy ■
P5Z_WK	wybrane teorie wyjaśniające zjawiska i procesy odnoszące się do działalności zawodowej	P5Z_UK	organizować swoją pracę – indywidualną oraz w zespole	P5Z_KO	utrzymywania właściwych relacji w lokalnym środowisku zawodowym
P5Z_WO	w szerokim zakresie metody i technologie stosowane w działalności zawodowej w szerokim zakresie rozwiązania organizacyjne w działalności zawodowej	P5Z_UO	organizować swoją pracę – indywidualną oraz w zespole	P5O_KR	promowania zasad etycznych w toku działalności zawodowej uwzględniania jakości, kontekstu ekonomicznego i społecznego oraz innych istotnych skutków działalności zawodowej przyjmowania odpowiedzialności związanej z działalnością zawodową
P5Z_WN		P5O_UU	organizować swoją pracę – indywidualną oraz w zespole	P5Z_KO	promowania zasad etycznych w toku działalności zawodowej uwzględniania jakości, kontekstu ekonomicznego i społecznego oraz innych istotnych skutków działalności zawodowej przyjmowania odpowiedzialności związanej z działalnością zawodową
		P5Z_UU	organizować swoją pracę – indywidualną oraz w zespole	P5Z_KO	promowania zasad etycznych w toku działalności zawodowej uwzględniania jakości, kontekstu ekonomicznego i społecznego oraz innych istotnych skutków działalności zawodowej przyjmowania odpowiedzialności związanej z działalnością zawodową

Charakterystyki 6 poziomu PRK

ZNA I ROZUMIE:		POTRAFI:		JEST GOTÓW DO:	
Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów	
P6U_W	w określonych dziedzinach wiedzy – w zaawansowanym stopniu – fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich teorie i metody różnorodne, złożone uwarunkowania prowadzonej działalności	P6U_U	wykonywać złożone zadania oraz rozwiązywać złożone i nietypowe problemy w zmiennych i nie w pełni przewidywalnych warunkach samodzielnie planować własne uczenie się przez całe życie komunikować się z otoczeniem, uzasadniać swoje stanowisko	P6U_K	kultywowania i upowszechniania wzorów właściwego postępowania w środowisku nauki, pracy i poza nimi samodzielnego podejmowania decyzji, krytycznej oceny działań własnych, działań zespołów, którymi kieruje, oraz organizacji, w działalności których uczestniczy, przyjmowania odpowiedzialności za skutki tych działań
Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego
P6S_WG	P6Z_WT	P6S_UW	P6Z_UI	P6S_KK	P6Z_KP
w zaawansowanym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące podstawową wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych tworzących podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu kształcenia	w zaawansowanym stopniu podstawy teoretyczne metod i technologii w dziedzinie działalności zawodowej standardy prowadzenia działalności gospodarczej i rozwoju przedsiębiorstwa ■ podstawowe zasady dotyczące ochrony własności przemysłowej i prawa autorskiego w dziedzinie działalności zawodowej	wykorzystywać posiadaną wiedzę – rozwiązywać złożone i nietypowe problemy i wykonywać zadania w nie w pełni przewidywalnych warunkach poprzez: • właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy i syntezy tych informacji • dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych (ICT)	monitorować rozwój dziedziny działalności zawodowej oraz jej krajowe uwarunkowania i konteksty dokonywać diagnozy prowadzonej działalności zawodowej w oparciu o dostępne dane o sytuacji wewnętrznej oraz otoczeniu zewnętrznym	krytycznej oceny posiadanej wiedzy uznawania znaczenia wiedzy w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych ■	przestrzegania zasad obowiązujących w dziedzinie działalności zawodowej, dotyczących utrzymywania jakości prowadzonej działalności oraz kultury współpracy i kultury konkurencji
P6S_WK	P6Z_WZ	P6S_UK	P6Z_UO	P6S_KO	P6Z_KW
fundamentalne dylematy współczesnej cywilizacji ■ podstawowe ekonomiczne, prawne i inne uwarunkowania różnych rodzajów działań związanych z nadaną kwalifikacją, w tym podstawowe pojęcia i zasady z zakresu ochrony własności przemysłowej i prawa autorskiego	w zaawansowanym stopniu teorie wyjaśniające zjawiska i procesy związane z działalnością zawodową	komunikować się z użyciem specjalistycznej terminologii brać udział w debacie – przedstawiać, oceniać, dyskutować różne opinie i stanowiska posługiwać się językiem obcym na poziomie B2 ESOKJ	przygotowywać plan działalności zawodowej z uwzględnieniem zmiennych, nie w pełni przewidywalnych warunków, oraz korygować plan stosownie do okoliczności wykonywać złożone zadania zawodowe w zmiennych i nie w pełni przewidywalnych warunkach kierować zespołem pracowniczym / małą organizacją realizującą złożone zadania zawodowe w zmiennych i nie w pełni przewidywalnych warunkach analizować i oceniać prowadzoną działalność zawodową w kontekście uwarunkowań krajowych projektować obieg informacji w zespole pracowniczym / małej organizacji ■ tworzyć i utrzymywać właściwe relacje z klientami i kooperantami ■	wypełniania zobowiązań społecznych, współorganizowania działalności na rzecz środowiska społecznego inicjowania działania na rzecz interesu publicznego ■	utrzymywania właściwych relacji w środowisku zawodowym
P6Z_WO	P6S_UO	P6Z_UN	P6S_KR	P6Z_KO	
różnorodne, złożone metody i technologie w dziedzinie działalności zawodowej różnorodne, złożone rozwiązania organizacyjne w dziedzinie działalności zawodowej	planować i organizować pracę – indywidualną oraz w zespole	adaptować proste metody i technologie oraz proste procedury w działalności zawodowej	odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych, w tym: • przestrzegania zasad etyki zawodowej i wymagania tego od innych • dbałości o dorobek i tradycje zawodu	promowania zasad etycznych w dziedzinie działalności zawodowej ■ uczestniczenia w promowaniu kultury pro jakościowej w dziedzinie działalności zawodowej podejmowania decyzji w sytuacjach trudnych	
P6Z_WN	P6S_UU	P6Z_UU			
	samodzielnie planować własne uczenie się przez całe życie	oceniać możliwości rozwoju zawodowego podległych pracowników prowadzić szkolenia pracowników z zakresu dziedziny działalności zawodowej			

Charakterystyki 7 poziomu PRK

ZNA I ROZUMIE:		POTRAFI:		JEST GOTÓW DO:	
Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów	
P7U_W	w określonych dziedzinach wiedzy – w pogłębiony sposób – fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich teorie i metody, także w powiązaniu z innymi dziedzinami różnorodne, złożone uwarunkowania i aksjologiczny kontekst prowadzonej działalności ■	P7U_U	innowacyjnie wykonywać złożone zadania oraz formułować i rozwiązywać problemy, z wykorzystaniem nowej wiedzy, także z innych dziedzin komunikować się ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców, prezentować uzasadnienia różnych stanowisk	P7U_K	tworzenia i rozwijania wzorów właściwego postępowania w środowisku nauki, pracy i poza nimi podejmowania inicjatyw, krytycznej oceny siebie oraz zespołów i organizacji, w których działaniu uczestniczy, przewodzenia grupie i ponoszenia odpowiedzialności za nią
Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego
P7S_WG	P7Z_WT	P7S_UW	P7Z_UI	P7S_KK	P7Z_KP
w pogłębionym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące: <ul style="list-style-type: none"> zaawansowaną wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych tworzących podstawy teoretyczne uporządkowaną i podbudowaną teoretycznie wiedzę obejmującą kluczowe zagadnienia wybrane zagadnienia z zakresu zaawansowanej wiedzy szczegółowej właściwe dla programu kształcenia główne trendy rozwojowe dyscyplin naukowych istotnych dla programu kształcenia ■	w pogłębiony sposób podstawy teoretyczne metod i technologii w dziedzinie działalności zawodowej w powiązaniu z innymi dziedzinami trendy rozwojowe w dziedzinie działalności zawodowej ■ zasady dotyczące ochrony własności przemysłowej i prawa autorskiego w dziedzinie działalności zawodowej ■	wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy i innowacyjnie wykonywać zadania w nieprzewidywalnych warunkach poprzez: <ul style="list-style-type: none"> właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy, syntezy oraz twórczej interpretacji i prezentacji tych informacji dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych (ICT) 	monitorować rozwój dziedziny działalności zawodowej i dziedzin powiązanych oraz jej międzynarodowe uwarunkowania i konteksty ■ prognozować rozwój sytuacji w dziedzinie działalności zawodowej	krytycznej oceny odbieranych treści	wymagania od innych przestrzegania zasad obowiązujących w dziedzinie działalności zawodowej, dotyczących utrzymywania jakości prowadzonej działalności oraz kultury współpracy i kultury konkurencji
P7S_WK	P7Z_WZ	P7S_UK	P7Z_UO	P7S_KO	P7Z_KW
ekonomiczne, prawne i inne uwarunkowania różnych rodzajów działań związanych z nadaną kwalifikacją, w tym zasady ochrony własności przemysłowej i prawa autorskiego	teorie dotyczące zjawisk i procesów w pogłębiony sposób, umożliwiające przezwyciężanie ograniczeń wynikających z właściwości stosowanych materiałów, metod i technologii	komunikować się na tematy specjalistyczne ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców prowadzić debatę posługiwać się językiem obcym na poziomie B2+ ESOKJ oraz w wyższym stopniu w zakresie specjalistycznej terminologii	opracowywać plan strategiczny dla zespołu pracowniczego / organizacji w dziedzinie działalności zawodowej wykonywać złożone i nietypowe zadania zawodowe w zmiennych i nieprzewidywalnych warunkach ■ kierować zespołem pracowniczym / organizacją realizującą złożone i nietypowe zadania zawodowe w zmiennych i nieprzewidywalnych warunkach ■ analizować i oceniać prowadzoną działalność zawodową w perspektywie trendów rozwojowych w dziedzinie działalności zawodowej	wypełniania zobowiązań społecznych, inspirowania i organizowania działalności na rzecz środowiska społecznego	utrzymywania i tworzenia właściwych relacji w środowisku zawodowym
	P7Z_WO	P7S_UO	P7Z_UN	P7S_KR	P7Z_KO
	różnorodne, złożone metody i technologie w dziedzinie działalności zawodowej w kontekście rozwiązań stosowanych w innych dziedzinach różnorodne, złożone rozwiązania organizacyjne w dziedzinie działalności zawodowej w kontekście rozwiązań stosowanych w innych dziedzinach	kierować pracą zespołu	modyfikować metody i technologie oraz procedury w dziedzinie działalności zawodowej	odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb społecznych, w tym: <ul style="list-style-type: none"> rozwijania dorobku zawodu podtrzymywania etosu zawodu przestrzegania i rozwijania zasad etyki zawodowej oraz działania na rzecz przestrzegania tych zasad 	promowania kultury projakościowej w dziedzinie działalności zawodowej podejmowania decyzji w sytuacjach wysokiego ryzyka ■
P7Z_WN		P7S_UU	P7Z_UU		
		samodzielnie planować własne uczenie się przez całe życie i ukierunkowywać innych w tym zakresie	ukierunkowywać rozwój kompetencji zawodowych podległych pracowników ■ przekazywać wiedzę zawodową w różnych formach		

Charakterystyki 8 poziomu PRK

ZNA I ROZUMIE:		POTRAFI:		JEST GOTÓW DO:	
Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów		Uniwersalne charakterystyki poziomów	
P8U_W	w określonych dziedzinach wiedzy – światowy dorobek naukowy i twórczy oraz jego implikacje dla praktyki	P8U_U	dokonywać analizy i nowatorskiej syntezy dorobku naukowego i twórczego, tworzyć nowe elementy tego dorobku samodzielnie planować własny rozwój oraz inspirować rozwój innych osób uczestniczyć w wymianie doświadczeń i idei, także w środowisku międzynarodowym	P8U_K	prowadzenia niezależnych badań i podejmowania wyzwań w sferze zawodowej i publicznej z uwzględnieniem: <ul style="list-style-type: none"> ich etycznego wymiaru odpowiedzialności za ich skutki oraz kształtowania wzorów właściwego postępowania w takich sytuacjach
Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego	Charakterystyki drugiego stopnia typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego
P8S_WG	P8Z_WT	P8S_UW	P8Z_UI	P8S_KK	P8Z_KP
światowy dorobek obejmujący: <ul style="list-style-type: none"> podstawy teoretyczne zagadnienia ogólne i wybrane zagadnienia szczegółowe właściwe dla dyscypliny naukowej, w stopniu umożliwiającym rewizję istniejących paradygmatów metodologię badań naukowych	najnowsze osiągnięcia w zakresie nauk tworzących podstawy teoretyczne metod i technologii w dziedzinie działalności zawodowej	wykorzystywać wiedzę z różnych dziedzin do twórczego identyfikowania, formułowania i innowacyjnego rozwiązywania złożonych problemów lub wykonywania zadań o charakterze badawczym, a w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> definiować cel i przedmiot badań, formułować hipotezę badawczą rozwijać metody, techniki i narzędzia badawcze oraz twórczo je stosować wnioskować na podstawie wyników badań transferować wyniki prac badawczych do sfery gospodarczej i społecznej	tworzyć modele rozwoju w dziedzinie działalności zawodowej z wykorzystaniem odpowiednich teorii i najbardziej złożonych informacji oraz wnioskować na podstawie takich modeli	krytycznej oceny dorobku uprawianej dyscypliny naukowej krytycznej oceny własnego wkładu w rozwój tej dyscypliny	kształtowania zasad obowiązujących w dziedzinie działalności zawodowej, dotyczących utrzymywania jakości prowadzonej działalności oraz kultury współpracy i kultury konkurencji
P8S_WK	P8Z_WZ	P8S_UK	P8Z_UO	P8S_KO	P8Z_KW
ekonomiczne, prawne i inne istotne uwarunkowania działalności badawczej	najnowsze teorie dotyczące zjawisk i procesów umożliwiające opracowywanie nowych materiałów, metod, technologii i produktów	upowszechniać wyniki badań, także w formach popularnych inicjować debatę uczestniczyć w dyskursie naukowym posługiwać się językiem obcym w stopniu umożliwiającym uczestnictwo w międzynarodowym środowisku naukowym i zawodowym	opracowywać strategię rozwoju w dziedzinie działalności zawodowej projektować warunki prawne i organizacyjne sprzyjające rozwojowi dziedziny działalności zawodowej rozwiązywać najbardziej skomplikowane problemy, tworzyć innowacyjne rozwiązania, także z wykorzystaniem wyników prac badawczych	wypełniania zobowiązań społecznych badaczy i twórców	utrzymywania i tworzenia właściwych relacji w międzynarodowym środowisku zawodowym
	P8Z_WO	P8S_UO	P8Z_UN	P8S_KR	P8Z_KO
	najnowsze stosowane w świecie metody i technologie w dziedzinie działalności zawodowej najnowsze stosowane w świecie rozwiązania organizacyjne w dziedzinie działalności zawodowej	planować i realizować indywidualne i zespołowe przedsięwzięcie badawcze lub twórcze także w środowisku międzynarodowym	opracowywać nowe metody i technologie w dziedzinie działalności zawodowej	podtrzymania i rozwijania etosu środowisk badawczych i twórczych, w tym: <ul style="list-style-type: none"> prowadzenia badań w sposób niezależny respektowania zasady publicznej własności wyników badań naukowych z uwzględnieniem zasad ochrony własności intelektualnej 	kształtowania kultury pro jakościowej w dziedzinie działalności zawodowej
	P8Z_WN	P8S_UU	P8Z_UU		
		samodzielnie planować własny rozwój oraz inspirować i organizować rozwój innych osób tworzyć programy kształcenia/szkolenia i prowadzić je z wykorzystaniem nowoczesnych metod i narzędzi	opracowywać programy szkoleń i materiały szkoleniowe w dziedzinie działalności zawodowej		

Aneks 2. Wskazówki dotyczące przygotowania informacji, które są ujęte w standardzie opisu kwalifikacji

Ogólna charakterystyka efektów uczenia się jest szczególnie pomocna dla uczestników rynku pracy. Wskazuje, do podejmowania jakich działań jest przygotowana osoba posiadająca kwalifikację.

Zestawy efektów uczenia się, w tym ich nazwy, zwiększają przejrzystość kwalifikacji: pozwalają lepiej dostrzegać istniejące między nimi podobieństwa i różnice. Opanowanie zestawu efektów uczenia się można oddzielnie poddać ocenie (walidacji), co ułatwi osobom uczącym się zdobywanie kwalifikacji.

Umiejętności i kryteria weryfikacji wchodzące w skład poszczególnych zestawów dookreślają je i dopełniają opisu kwalifikacji. Zwiększają czytelność informacji o kwalifikacji. Mają szczególne znaczenie dla instytucji kształcących i walidujących.

Opis efektów uczenia się jest uzupełniony o wymagania dotyczące walidacji, które stanowią podstawę do projektowania i przeprowadzania walidacji przez wszystkie instytucje. Wymagania dotyczące walidacji mają kluczowe znaczenie dla zapewniania jakości nadawania kwalifikacji włączonych do ZSK.

---

1) Nazwa kwalifikacji

Pełna nazwa kwalifikacji, tj. zgodna z nazwą na dokumencie potwierdzającym uzyskanie kwalifikacji.

Nazwa kwalifikacji powinna:

- być jednoznaczna,
- różnić się od nazwy innej kwalifikacji,
- nie nasuwać błędnych skojarzeń,
- różnić się od nazwy zawodu, stanowiska pracy lub tytułu zawodowego,
- być możliwie krótka (nie sprawiać wrażenia, że zawiera w sobie kilka kwalifikacji),
- być nazwą pełną, niezawierającą skrótów.

---

2) Nazwa dokumentu wydawanego osobie, która uzyskała kwalifikację

Np. dyplom, świadectwo, certyfikat, zaświadczenie.

---

3) Poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji określony dla kwalifikacji

Informacja o poziomie od 1 do 8 PRK określonym dla kwalifikacji w wyniku porównania efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji z charakterystykami poziomów PRK.

---

4) Odniesienie do sektorowych ram kwalifikacji (o ile dotyczy)

Wskazanie sektorowej ramy kwalifikacji, do której dana kwalifikacja się odnosi.

5) Orientacyjny nakład pracy potrzebny do uzyskania kwalifikacji

Orientacyjny nakład pracy potrzebny do uzyskania kwalifikacji jest wyrażany w dziesiątkach godzin nakładu pracy potrzebnego przeciętnie do osiągnięcia efektów uczenia się i uzyskania kwalifikacji przez uczącego się.

Za jednostkę miary nakładu pracy przyjmuje się godzinę, czyli 60 minut.

Ponieważ rzeczywisty nakład pracy uczących się może być różny, orientacyjna wartość jest szacowana po przyjęciu założeń dotyczących charakterystyki uczącego się, warunków uczenia się i uzyskiwania kwalifikacji.

W pierwszej kolejności należy ustalić orientacyjny nakład pracy dla poszczególnych zestawów efektów uczenia się. Orientacyjny nakład pracy dla kwalifikacji odpowiada sumie nakładu pracy potrzebnego do uzyskania składających się na nią zestawów efektów uczenia się.

6) Krótka charakterystyka kwalifikacji

Wybrane informacje o kwalifikacji skierowane do uczących się i pracodawców, pozwalające szybko ocenić, czy są nią zainteresowani. Krótka charakterystyka powinna odpowiadać na pytanie: „Jakie działania lub zadania jest w stanie podejmować posiadacz kwalifikacji?”.

Limit znaków: 2000 znaków ze spacjami.

7) Grupy adresatów

Wskazanie grup osób, które mogą być szczególnie zainteresowane uzyskaniem kwalifikacji, np. młodzież, specjaliści z zakresu telekomunikacji, miłośnicy gotowania i wypieków, kobiety powracające na rynek pracy, osoby 50+, osoby długotrwale bezrobotne.

Informacja pomocna dla osób uczących się, poszukujących kierunków swojego rozwoju, dalszego uczenia się.

8) Zapotrzebowanie na kwalifikację

Wyjaśnienie adekwatności kwalifikacji do aktualnych oraz przewidywanych potrzeb społecznych i gospodarczych (regionalnych, krajowych, europejskich, globalnych).

Możliwe jest odwołanie się do opinii organizacji gospodarczych, a także strategii rozwojowych, przemian zachodzących w dziale gospodarki, z którym kwalifikacja jest powiązana, trendów rozwoju nowych technologii, prognoz demograficznych i gospodarczych.

W przypadku powoływania się na dane liczbowe niezbędne jest wskazanie ich źródła.

9) Perspektywy zatrudnienia i dalszego uczenia się

Najważniejsze perspektywy zatrudnienia i dalszego uczenia się, uznane za najistotniejsze z punktu widzenia rozwoju osobistego i zawodowego grup adresatów kwalifikacji.

Możliwe jest np. wskazanie przykładowych miejsc, gdzie osoby posiadające kwalifikację będą mogły znaleźć zatrudnienie, omówienie znaczenia danej kwalifikacji dla rozwoju osobistego i perspektyw dalszego uczenia się.

Limit znaków: 2000 znaków ze spacjami.

10) Uprawnienia związane z posiadaniem kwalifikacji (o ile dotyczy)

Informacje o uprawnieniach wynikających z posiadania kwalifikacji oraz warunkach ich obowiązywania. Z posiadaniem niektórych kwalifikacji wiąże się możliwość uzyskania pewnych uprawnień (prawo do wykonywania zawodu, licencja, uprawnienie do wykonywania określonych czynności itp.).

11) Warunki uzyskania kwalifikacji

Wykaz i omówienie warunków, które musi spełniać osoba, by uzyskać kwalifikację, np. zasady łączenia zestawów efektów uczenia się obowiązkowych i opcjonalnych, przedział czasowy, w którym należy potwierdzić efekty uczenia się wymagane dla kwalifikacji, warunki dotyczące wieku, stanu zdrowia czy obywatelstwa.

Podczas formułowania warunków uzyskania kwalifikacji należy mieć na uwadze, że nie są one tożsame z warunkami zatrudnienia. Doświadczenie zawodowe powinno być wskazywane jako warunek uzyskania kwalifikacji jedynie w wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach. Kompetencje wynikające z doświadczenia zawodowego powinny być odzwierciedlone w efektach uczenia się wymaganych dla kwalifikacji.

Wskazane warunki uzyskania kwalifikacji muszą być możliwe do zweryfikowania.

12) Wymagane kwalifikacje poprzedzające

Kwalifikacje pełne i częściowe, które musi posiadać osoba ubiegająca się o kwalifikację, by przystąpić do potwierdzenia osiągnięcia efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji i uzyskać kwalifikację.

13) Odniesienie do kwalifikacji o zbliżonym charakterze

Wykazanie i omówienie specyfiki kwalifikacji poprzez odniesienie się do wybranych istniejących kwalifikacji o zbliżonym charakterze.

Punktem odniesienia mogą być m.in. kwalifikacje skierowane do tej samej grupy docelowej (np. młodzieży, osób 50+, osób długotrwale bezrobotnych, osób zatrudnionych w danym dziale gospodarki), nadawane w ramach systemów oświaty i szkolnictwa wyższego, potwierdzające przygotowanie do podejmowania podobnych działań.

14) Ogólna charakterystyka efektów uczenia się

Zwięzły, ogólny opis wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych ujęty poprzez charakterystykę działań, które jest gotowa podejmować osoba posiadająca daną kwalifikację.

Ogólna charakterystyka efektów uczenia się powinna wskazywać poziom PRK właściwy dla kwalifikacji, w szczególności odpowiadać na pytania o przygotowanie posiadacza kwalifikacji do samodzielnego działania, wykonywania działań o różnym poziomie złożoności, podejmowania określonych ról w grupie, stosowania się do istniejących wzorów postępowania, uczenia się, ponoszenia odpowiedzialności za jakość i skutki działań własnych lub kierowanego zespołu.

Limit znaków: 2000 znaków ze spacjami.

15) Zestawy efektów uczenia się

Wykaz zestawów efektów uczenia się, kolejno obowiązkowych i opcjonalnych, ze wskazaniem ich numeru (01, 02, ...), nazwy, poziomu PRK i orientacyjnego nakładu pracy potrzebnego do ich osiągnięcia.

Efekty uczenia się wchodzące w skład poszczególnych zestawów efektów uczenia się powinny być:

- spójne pod względem poziomu PRK,
- możliwe do sprawdzenia za pomocą tej samej metody weryfikacji,
- logicznie ze sobą powiązane, np. uporządkowane w taki sposób, by łącznie opisywały kompetencje niezbędne do podejmowania określonego działania.

Nazwa zestawu musi odpowiadać specyfice wchodzących w jego skład efektów uczenia się.

Orientacyjny nakład pracy potrzebny do osiągnięcia efektów uczenia się wchodzących w skład zestawu nie powinien przekraczać 150 godzin.

Zestawy efektów uczenia się mogą mieć charakter specyficzny dla danej kwalifikacji lub być „niespecyficzne”, tj. zawierać efekty uczenia się o bardziej uniwersalnym charakterze, np. odnoszące się do kompetencji kluczowych, ogólnozawodowych.

Organizacja procesu kształcenia nie powinna stanowić kryterium grupowania efektów uczenia się w zestawy.

16) Komentarz do zestawów efektów uczenia się

Omówienie powiązań pomiędzy poszczególnymi zestawami (np. zalecanej kolejności uczenia się) oraz ich znaczenia dla realizacji określonych działań lub zadań.

17) Informacje o zestawach efektów uczenia się

Nazwa zestawu	
Poziom PRK	
Numer zestawu w kwalifikacji	01. ...

Orientacyjny nakład pracy	
Rodzaj zestawu	obowiązkowy/opcjonalny
Umiejętności	Kryteria weryfikacji
...	...
...	...
Nazwa zestawu	
Poziom PRK	
Numer zestawu w kwalifikacji (01, 02, ...)	02. ...
Orientacyjny nakład pracy	
Rodzaj zestawu	obowiązkowy/opcjonalny
Umiejętności	Kryteria weryfikacji
...	...
...	...

18) Wymagania dotyczące walidacji, w tym poszczególnych zestawów efektów uczenia się

Określenie wymagań, które stanowią podstawę do projektowania i prowadzenia walidacji w różnych instytucjach.

Wymagania dotyczące walidacji powinny być wskazane dla każdego zestawu efektów uczenia się. Mogą też odnosić się do całej kwalifikacji.

Wymagania dotyczące walidacji muszą odnosić się co najmniej do:

- metod weryfikacji – wymagania w zakresie metod wskazują, w jakiej sytuacji powinna być postawiona osoba ubiegająca się o kwalifikację, aby można było ocenić, czy dana umiejętność została przez nią osiągnięta;
- zasobów kadrowych – wymagania w zakresie zasobów kadrowych wskazują, jakie są kluczowe role, funkcje, które muszą zostać przewidziane, aby walidacja była właściwie przeprowadzana oraz jakie są dla nich wymagania kompetencyjne (zawsze określone muszą być wymagania dla osób przeprowadzających weryfikację – tzw. asesorów);
- zasobów organizacyjnych i materialnych – wymagania w zakresie zasobów organizacyjnych i materialnych, koniecznych do właściwego przeprowadzenia walidacji, dotyczyć mogą m.in. warunków technicznych, lokalowych, finansowych, które instytucje muszą posiadać lub do których mają zagwarantowany dostęp.

Wymagania mogą być uzupełnione o wskazówki pomocne dla instytucji oraz osób projektujących i przeprowadzających walidację, a także dla kandydatów.

19) Okres ważności kwalifikacji i warunki jej odnowienia

Informacja o okresie ważności kwalifikacji.

W przypadku kwalifikacji ważnej na czas określony, należy wskazać, po jakim czasie konieczne jest odnowienie ważności kwalifikacji, oraz omówić wymagania, jakie musi spełnić posiadacz kwalifikacji, aby kwalifikacja została odnowiona.

Aneks 3. Wykaz kwalifikacji opisanych zgodnie ze standardem opisu w ramach prac pilotażowych

Lp.	Nazwa kwalifikacji	Proponowany poziom PRK
1	Konserwowanie nadwozia pojazdów samochodowych	2
2	Konserwowanie wnętrza nadwozi samochodowych	2
3	ECDL (B1) Podstawy pracy z komputerem	2
4	ECDL (B2) Podstawy pracy w sieci	2
5	ECDL (B3) Przetwarzanie tekstów	2
6	ECDL (B4) Arkusze kalkulacyjne	2
7	ECDL BASE Europejski Certyfikat Umiejętności Komputerowych – poziom podstawowy	2
8	ECDL e-Obywatel	2
9	Czeladnik w zawodzie mechanik motocyklowy	3
10	Montowanie elementów tuningu optycznego	3
11	Montowanie elementów tuningu mechanicznego	3
12	Wykonywanie i naprawa okularów	3
13	ECDL (S1) Użytkowanie baz danych	3
14	ECDL (S2) Grafika menedżerska i prezentacyjna	3
15	ECDL (S3) IT Security	3
16	ECDL PTI STANDARD Europejski Certyfikat Umiejętności Komputerowych – poziom standardowy	3
17	Administrowanie energią w nieruchomościach	4
18	Administrowanie finansami nieruchomości	4
19	Serwisowanie obiektów budowlanych	4
20	Serwisowanie terenów zieleni	4
21	Animator czasu wolnego	4
22	Rezydent turystyczny	5
23	Przewodnik turystyczny	5
24	Pilot wycieczek	5

Lp.	Nazwa kwalifikacji	Proponowany poziom PRK
25	Protezowanie narządu wzroku i sprzedaż optycznych pomocy wzrokowych	5
26	EPP e-Nauczyciel	5
27	Bibliotekarz cyfrowy	6
28	Przygotowanie i przeprowadzenie postępowań w zakresie zamówień publicznych	6
29	Szacowanie nieruchomości i wykonywanie ekspertyz rynku nieruchomości	6
30	Pośredniczenie w obrocie nieruchomościami	6
31	Konsultowanie zarządzania zagospodarowaniem przestrzennym nieruchomości	6
32	Bibliotekarz	6
33	Bibliotekarz zbiorów specjalnych	6
34	Bibliotekarz dziedziny	6
35	Bibliotekarz szkolny	6
36	Bibliotekarz publiczny	6
37	Trener organizacji pozarządowych	6
38	Trener specjalista organizacji pozarządowych	6
39	Dobieranie korekcji okularowej, wykonywanie i sprzedaż optycznych pomocy wzrokowych	6
40	Zarządzanie gospodarką komunalną	6
41	Gospodarowanie nieruchomościami	7
42	Trener klasy mistrzowskiej	7
43	Zarządzanie normalizacją w organizacji i uczestnictwo w procesie normalizacji	7
44	Wykonywanie pomiarów refrakcji i dobór korekcji optycznej	7
45	Diagnostyka widzenia obuocznego i rehabilitacja zaburzeń układu wzrokowego	7
46	Użytkowanie i eksploatacja maszyn CNC	3
47	Trener zatrudnienia wspieranego	5
48	Zarządzanie zasobami środowiskowymi w obiektach nieprzemysłowych	6
49	Eksploatacja i kierowanie pojazdem ciężarowym	4
50	Prowadzenie wypieków w placówkach handlowych	2
51	Kierowanie małymi zespołami w usługach utrzymania czystości	4

Lp.	Nazwa kwalifikacji	Proponowany poziom PRK
52	Zarządzanie nieruchomościami	6
53	Administrowanie nieruchomościami	4
54	Zarządzanie projektami budowlanymi	6
55	Zarządzanie gospodarką miejską	7
56	Doradztwo w zakresie wykorzystania technik informatyczno-komunikacyjnych w edukacji	7
57	Montowanie, eksploatacja oraz naprawa urządzeń i instalacji chłodniczych	4
58	Trener zarządzania	5/6

Aneks 4. Wybrane informacje na temat metody przypisywania poziomu PRK do kwalifikacji

A4.1. Kwalifikacja poziomu 2 PRK: Wykonywanie prac pomocniczych w obiektach świadczących usługi hotelarskie

Dokumenty pomocne w pracy ekspertów określających poziom kwalifikacji w PRK

1. Informacje o kwalifikacji

(Tabelę wypełniają członkowie Zespołu, którzy określają poziom kwalifikacji w ramie)

Nazwa kwalifikacji	T.1. Wykonywanie prac pomocniczych w obiektach świadczących usługi hotelarskie
Nazwa dokumentu <i>(według podstawy prawnej, np. dyplom, świadectwo, certyfikat)</i>	Świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie
Podmiot wydający dokument <i>(np. okręgowa komisja egzaminacyjna, izba rzemieślnicza, firma szkoleniowa)</i>	okręgowa komisja egzaminacyjna
Ogólny opis kwalifikacji <i>(obejmujący skrócony opis wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, cele kształcenia, zakres i specyfikę zadań zawodowych)</i>	<p>W zakresie danej kwalifikację mogą kształcić się wyłącznie osoby upośledzone umysłowo w stopniu lekkim.</p> <p>Osoba posiadająca daną kwalifikację jest gotowa do wykonywania następujących zadań zawodowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. wykonywania prac związanych z przygotowaniem jednostki mieszkalnej do przyjęcia gości; 2. wykonywania prac pomocniczych w części gastronomicznej obiektu świadczącego usługi hotelarskie; 3. wykonywania prac pomocniczych związanych z obsługą gości; 4. wykonywania prac porządkowych na terenie obiektu świadczącego usługi hotelarskie; 5. wykonywania prac pomocniczych związanych z utrzymaniem w należytym stanie terenów zieleni i urządzeń rekreacyjnych znajdujących się w otoczeniu obiektu.
Efekty uczenia się wymagane dla kwalifikacji <i>(efekty uczenia się powinny zostać przedstawione w przejrzysty i uporządkowany sposób, jeżeli w kwalifikacji wyodrębniono jednostki efektów uczenia się, to efekty uczenia się powinny zostać przedstawione zgodnie z tym podziałem;</i> <i>Uwaga: w przypadku kwalifikacji opisanych w podstawie programowej kształcenia w zawodach wystarczy zamieścić odesłanie do rozporządzenia MEN)</i>	Por. Rozporządzenie MEN z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach.

<p>Warunki, które trzeba spełnić, aby ubiegać się o dokument potwierdzający efekty uczenia się właściwe dla danej kwalifikacji</p> <p><i>(np. wykształcenie lub kwalifikacja stanowiące podstawę dla danej kwalifikacji, wymagane warunki psychofizyczne)</i></p>	<p>Do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie może przystąpić:</p> <ul style="list-style-type: none"> – uczeń zasadniczej szkoły zawodowej w zawodzie 911205 „Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej” po zakończeniu kształcenia w zakresie danej kwalifikacji lub absolwent tej szkoły, – absolwent kursu kwalifikacyjnego w zakresie danej kwalifikacji, posiadający co najmniej świadectwo ukończenia gimnazjum lub ośmioletniej szkoły podstawowej, – osoba posiadająca udokumentowany co najmniej dwuletni okres pracy w zawodzie, na który składa się dana kwalifikacja, oraz posiadająca co najmniej świadectwo ukończenia gimnazjum lub ośmioletniej szkoły podstawowej, – osoba posiadająca zaświadczenie wydane na podstawie przepisów w sprawie nostryfikacji świadectw szkolnych i świadectw maturalnych uzyskanych za granicą wraz ze świadectwem uzyskanym za granicą.
<p>Opis walidacji efektów uczenia się</p> <p><i>(obejmujący zakres, kryteria potwierdzania kompetencji, informacje o komisji egzaminacyjnej)</i></p>	<p>Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie jest egzaminem zewnętrznym. Rolę instytucji zewnętrznych pełnią: Centralna Komisja Egzaminacyjna i osiem okręgowych komisji egzaminacyjnych powołanych przez Ministra Edukacji Narodowej.</p> <p>Na terenie swojej działalności okręgowe komisje egzaminacyjne przygotowują, organizują i przeprowadzają zewnętrzne egzaminy zawodowe. Egzaminy oceniane są przez egzaminatorów zewnętrznych.</p> <p>Egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie swoim zakresem tematycznych obejmuje daną kwalifikację i składa się z części pisemnej i praktycznej.</p> <p>Egzamin uznawany jest za zaliczony, jeżeli zdający uzyskał:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) z części pisemnej – co najmniej 50% punktów możliwych do uzyskania, 2) z części praktycznej – co najmniej 75% punktów możliwych do uzyskania. <p>Szczegółowe informacje na temat egzaminu i przykładowe zadania egzaminacyjne znajdują się w Informatorze o egzaminie potwierdzającym kwalifikacje w zawodzie 911205 „Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej” wydanym przez Centralną Komisję Egzaminacyjną.</p>
<p>Inne</p>	

2. Konkluzja Zespołu w sprawie poziomu kwalifikacji w PRK

(Konkluzję zatwierdzają wszyscy członkowie Zespołu. Formularz zapisu końcowej oceny poziomu kwalifikacji w PRK uzupełnia Tabela zgodności efektów uczenia się z charakterystykami PRK – opracowana w Excelu)

Kwalifikacja: (nazwa)	T.1. Wykonywanie prac pomocniczych w obiektach świadczących usługi hotelarskie
Zespół ds. przypisywania: (obszar)	TURYSTYKA I GASTRONOMIA
Członkowie Zespołu: (imię i nazwisko)	...
Poziom kwalifikacji w PRK (uzgodniony w wyniku dyskusji Zespołu)	2
Uzasadnienie poziomu kwalifikacji w PRK: <i>(uzasadnienie powinno opierać się na wynikach przeprowadzonej analizy efektów uczenia się i wskazywać na zgodność efektów uczenia się z charakterystykami poziomów PRK. Uzasadnienie powinno również wskazywać na wszystkie inne dodatkowe kryteria, które miały wpływ na określenie poziomu kwalifikacji w ramie)</i>	<p>Osoba posiadająca daną kwalifikację jest gotowa do wykonywania czynności zawodowych głównie pod nadzorem przełożonego.</p> <p>Zadania zawodowe podejmowane przez osobę posiadającą daną kwalifikację wymagają przede wszystkim:</p> <p><u>W zakresie wiedzy:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – najbardziej podstawowych pojęć, zjawisk i procesów, – najbardziej podstawowych zasad posługiwania się narzędziami, urządzeniami i maszynami wraz z ich najbardziej podstawowymi cechami i właściwościami, – w niektórych przypadkach planowania sposobów wykonania bardzo prostych, powtarzalnych działań zawodowych i oceniania przebiegu wykonywanej pracy. <p><u>W zakresie umiejętności:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – wykonywania bardzo prostych powtarzalnych zadań zawodowych z użyciem odpowiednich narzędzi, urządzeń, maszyn i materiałów, – obsługiwanie bardzo prostych elementów typowego wyposażenia stanowiska pracy. <p><u>W zakresie kompetencji społecznych:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – postępowania zgodnie z regulaminami i instrukcjami, – stosowania się do poleceń przełożonych oraz brania pod uwagę bezpośrednich oraz odroczonych w czasie łatwych do przewidzenia skutków wykonywanych czynności. <p>Wymagania stawiane osobom posiadającym analizowaną kwalifikację w pełni odpowiadają opisowi 2 poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji.</p> <p>W analizie efektów uczenia się wskazanych dla kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie uwzględniono także efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów oraz stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie. Stanowiły one niezbędny kontekst analizy i oceny złożoności efektów uczenia się wskazanych dla kwalifikacji oraz odnoszenia ich do poszczególnych charakterystyk PRK.</p>

Uzasadnienie poziomu kwalifikacji w PRK:

(uzasadnienie powinno opierać się na wynikach przeprowadzonej analizy efektów uczenia się i wskazywać na zgodność efektów uczenia się z charakterystykami poziomów PRK. Uzasadnienie powinno również wskazywać na wszystkie inne dodatkowe kryteria, które miały wpływ na określenie poziomu kwalifikacji w ramie)

Wyniki analizy efektów uczenia się wskazanych dla kwalifikacji zostały zaakceptowane przez wszystkich członków Zespołu jednomyślnie.

Inne komentarze:

Data i podpisy członków Zespołu:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

Warszawa, dd-mm-rrrr.

A4.2. Kwalifikacja poziomu 3 PRK: Montaż układów i urządzeń elektronicznych

Dokumenty pomocne w pracy ekspertów określających poziom kwalifikacji w PRK

1. Informacje o kwalifikacji

(Tabelę wypełniają członkowie Zespołu, którzy określają poziom kwalifikacji w ramie)

Nazwa kwalifikacji	E.5. Montaż układów i urządzeń elektronicznych
Nazwa dokumentu <i>(według podstawy prawnej, np. dyplom, świadectwo, certyfikat)</i>	Świadectwo potwierdzające kwalifikację E.5. Montaż układów i urządzeń elektronicznych w zawodzie monter elektronik
Podmiot wydający dokument <i>(np. okręgowa komisja egzaminacyjna, izba rzemieślnicza, firma szkoleniowa)</i>	okręgowa komisja egzaminacyjna
Ogólny opis kwalifikacji <i>(obejmujący skrócony opis wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, cele kształcenia, zakres i specyfikę zadań zawodowych)</i>	<p>Osoba posiadająca kwalifikację E.5. Montaż układów i urządzeń elektronicznych wyodrębnioną w zawodzie monter-elektronik powinna być przygotowana do wykonywania następujących zadań zawodowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – montaż elektryczny układów i urządzeń elektronicznych, – montaż mechaniczny urządzeń elektronicznych.
Efekty uczenia się wymagane dla kwalifikacji <i>(efekty uczenia się powinny zostać przedstawione w przejrzysty i uporządkowany sposób, jeżeli w kwalifikacji wyodrębniono jednostki efektów uczenia się, to efekty uczenia się powinny zostać przedstawione zgodnie z tym podziałem;</i> <i><u>Uwaga:</u> w przypadku kwalifikacji opisanych w podstawie programowej kształcenia w zawodach wystarczy zamieścić odesłanie do rozporządzenia MEN)</i>	Efekty uczenia się określone zostały w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach z dnia 7 lutego 2012 r.

<p>Warunki, które trzeba spełnić, aby ubiegać się o dokument potwierdzający efekty uczenia się właściwe dla danej kwalifikacji</p> <p><i>(np. wykształcenie lub kwalifikacja stanowiące podstawę dla danej kwalifikacji, wymagane warunki psychofizyczne)</i></p>	<p>Świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie otrzymuje osoba, która zda egzamin potwierdzający kwalifikację w zawodzie w zakresie E.5. Montaż układów i urządzeń elektronicznych.</p> <p>Warunki przystępowania do egzaminu potwierdzającego kwalifikację w zawodzie określają ustawa o systemie oświaty (z dnia 7 września 1991 r. z późn. zm.) oraz rozporządzenia MEN:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy, przeprowadzania sprawdzianów egzaminów przez szkoły publiczne (z dnia 30 kwietnia 2007 r. z późn. zm.); – w sprawie egzaminów eksternistycznych (z dnia 11 stycznia 2012 r.). <p>Zgodnie z tymi dokumentami prawnymi do egzaminu mogą przystąpić:</p> <ul style="list-style-type: none"> – uczniowie lub absolwenci zasadniczych szkół zawodowych kształcących się w zawodzie monter-elektronik; – osoby, które ukończyły kwalifikacyjny kurs zawodowy w zakresie kwalifikacji E.5. Montaż układów i urządzeń elektronicznych; – osoby, które ukończyły 18 lat oraz ukończyły gimnazjum albo ośmioletnią szkołę podstawową oraz co najmniej dwa lata kształciły się lub pracowały, w zawodzie, w którym wyodrębniono kwalifikację E.5. Montaż układów i urządzeń elektronicznych.
<p>Opis walidacji efektów uczenia się</p> <p><i>(obejmujący zakres, kryteria potwierdzania kompetencji, informacje o komisji egzaminacyjnej)</i></p>	<p>Zakres i sposób przeprowadzenia egzaminu potwierdzającego kwalifikację w zawodzie określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy, przeprowadzania sprawdzianów egzaminów przez szkoły publiczne (z dnia 30 kwietnia 2007 r. z późn. zm.).</p> <p>Przystąpienie do egzaminu potwierdzającego kwalifikację w zawodzie w zakresie kwalifikacji E.5. Montaż układów i urządzeń elektronicznych, który składa się z 2 części: pisemnej i praktycznej. Świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie otrzymuje osoba, która zaliczyła obie części egzaminu, tzn. uzyskała 50% punktów możliwych do uzyskania z testu pisemnego i 75% punktów z testu praktycznego.</p> <p>Szczegółowe informacje na temat egzaminu oraz przykładowe zadania egzaminacyjne znajdują się w Informatorze o egzaminie potwierdzającym kwalifikację w zawodzie monter-elektronik wydanym przez Centralną Komisję Egzaminacyjną w Warszawie.</p>
<p>Inne</p>	

2. Konkluzja Zespołu w sprawie poziomu kwalifikacji w PRK

(Konkluzję zatwierdzają wszyscy członkowie Zespołu. Formularz zapisu końcowej oceny poziomu kwalifikacji w PRK uzupełnia Tabela zgodności efektów uczenia się z charakterystykami PRK – opracowana w Excelu)

Kwalifikacja: (nazwa)	E.5. Montaż układów i urządzeń elektronicznych
Zespół ds. przypisywania: (branża)	IT i Elektronika
Członkowie Zespołu: (imię i nazwisko)	...
Poziom kwalifikacji w PRK (uzgodniony w wyniku dyskusji Zespołu)	3
Uzasadnienie poziomu kwalifikacji w PRK: (uzasadnienie powinno opierać się na wynikach przeprowadzonej analizy efektów uczenia się i wskazywać na zgodność efektów uczenia się z charakterystykami poziomów PRK. Uzasadnienie powinno również wskazywać na wszystkie inne dodatkowe kryteria, które miały wpływ na określenie poziomu kwalifikacji w ramie)	<p>W wyniku szczegółowej analizy efektów uczenia się właściwych dla kwalifikacji Zespół stwierdził, że wszystkie efekty uczenia się o kluczowym znaczeniu dla kwalifikacji dotyczą wykonywania typowych czynności zawodowych z użyciem odpowiednich narzędzi, urządzeń, maszyn i materiałów.</p> <p>Zadania zawodowe podejmowane przez osobę posiadającą daną kwalifikację wymagają przede wszystkim umiejętności:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwiązywania prostych, typowych problemów w częściowo zmiennych warunkach, – posługiwania się dokumentacją techniczną, – samodzielnego planowania własnych zadań zawodowych, – śledzenia zmian technologicznych w zakresie wykonywanego zawodu, – kontrolowania jakości własnych działań z wykorzystaniem odpowiednich narzędzi, – podejmowania odpowiedzialności związanej z wykonaną pracą, – podejmowania decyzji dotyczących wykonywanej pracy na podstawie wykonanych testów i pomiarów. <p>Wykonywanie zadań zawodowych wymaga ponadto znajomości podstawowych pojęć i terminologii cech i właściwości montowanych elementów i podzespołów. Jest to dziedzina szybko się rozwijająca, a zatem wymaga ciągłego nadążania za zmianami.</p> <p>Wymagania stawiane osobom posiadającym analizowaną kwalifikację w pełni odpowiadają więc opisowi 3 poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji.</p> <p>W analizie efektów uczenia się wskazanych dla kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie monter-elektronik uwzględniono także efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów oraz stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie. Stanowiły one niezbędny kontekst analizy i oceny złożoności efektów uczenia się wskazanych dla kwalifikacji oraz odnoszenia ich do poszczególnych charakterystyk PRK.</p> <p>Efekty uczenia się właściwe dla analizowanej kwalifikacji zostały odniesione do charakterystyk PRK drugiego stopnia, właściwych dla edukacji zawodowej.</p> <p>Wyniki analizy efektów uczenia się wskazanych dla kwalifikacji zostały zaakceptowane przez wszystkich członków Zespołu jednogłośnie.</p>

Inne komentarze:	Brak.
-------------------------	-------

Podpisy członków Zespołu:

- 1. ....
- 2. ....
- 3. ....
- 4. ....
- 5. ....
- 6. ....

Warszawa, 13 maja 2013 r.

A4.3. Kwalifikacja poziomu 4 PRK: Prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej

Dokumenty pomocne w pracy ekspertów określających poziom kwalifikacji w PRK

1. Informacje o kwalifikacji

(Tabelę wypełniają członkowie Zespołu, którzy określają poziom kwalifikacji w ramie)

Nazwa kwalifikacji	A.21. Prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej
Nazwa dokumentu <i>(według podstawy prawnej, np. dyplom, świadectwo, certyfikat)</i>	Świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie
Podmiot wydający dokument <i>(np. okręgowa komisja egzaminacyjna, izba rzemieślnicza, firma szkoleniowa)</i>	okręgowa komisja egzaminacyjna
Ogólny opis kwalifikacji <i>(obejmujący skrócony opis wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, cele kształcenia, zakres i specyfikę zadań zawodowych)</i>	<p>Osoba posiadająca daną kwalifikację jest gotowa do wykonywania następujących zadań zawodowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) przygotowywania do sprzedaży asortymentu księgarskiego i jego sprzedaży; 2) opracowywania informacji bibliograficznej i katalogów księgarskich; 3) prowadzenia działalności informacyjno-bibliograficznej; 4) promowania asortymentu księgarskiego; 5) zaopatrywania księgarni w asortyment księgarski. <p>Praca wymaga uczciwości i odpowiedzialności oraz umiejętności nawiązywania kontaktów z klientami.</p> <p>Osoba posiadająca daną kwalifikację może także prowadzić własną działalność gospodarczą.</p> <p>Do wykonywania zadań zawodowych niezbędne jest osiągnięcie efektów kształcenia określonych w podstawie programowej kształcenia w zawodzie.</p>

Efekty uczenia się wymagane dla kwalifikacji

(efekty uczenia się powinny zostać przedstawione w przejrzysty i uporządkowany sposób, jeżeli w kwalifikacji wyodrębniono jednostki efektów uczenia się, to efekty uczenia się powinny zostać przedstawione zgodnie z tym podziałem;

Uwaga: w przypadku kwalifikacji opisanych w podstawie programowej kształcenia w zawodach wystarczy zamieścić odesłanie do rozporządzenia MEN)

A.21. Prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej

1. Pozyskiwanie informacji o asortymencie księgarskim i rynku wydawnictw

Osoba posiadająca daną kwalifikację:

- 1) posługuje się terminologią z zakresu bibliografii, bibliologii, informacji naukowej;
- 2) charakteryzuje rynek wydawnictw;
- 3) rozróżnia asortyment księgarski;
- 4) ocenia wydawnictwa pod względem edytorskim i księgoznawczym;
- 5) rozróżnia rodzaje technik drukarskich wydawnictw;
- 6) ocenia walory artystyczne oraz reklamowe opraw;
- 7) pozyskuje z baz danych informacje o asortymencie księgarskim i rynku wydawnictw.

2. Opracowywanie bibliografii i katalogów

Osoba posiadająca daną kwalifikację:

- 1) rozróżnia rodzaje opisów bibliograficznych;
- 2) gromadzi informacje potrzebne do wykonania opisu bibliograficznego;
- 3) sporządza opisy różnych typów wydawnictw zgodnie z normami bibliograficznymi;
- 4) przestrzega zasad tworzenia hasła przedmiotowego;
- 5) projektuje spisy bibliograficzne;
- 6) projektuje układy bibliograficzne wydawnictw;
- 7) redaguje indeksy;
- 8) projektuje szatę graficzną bibliografii i katalogów zgodnie z zasadami kompozycji;
- 9) projektuje warsztat informacyjno-bibliograficzny dla księgarń ogólno-asortymentowych, specjalistycznych i antykwariatów.

3. Organizowanie działań marketingowych księgarni

Osoba posiadająca daną kwalifikację:

- 1) przygotowuje ofertę handlową i zapytania ofertowe;
- 2) prowadzi negocjacje handlowe;
- 3) organizuje promocje księgarni i asortymentu księgarskiego;
- 4) konstruuje przekaz reklamowy asortymentu księgarskiego;
- 5) wykonuje działania popularyzujące czytelnictwo;
- 6) organizuje działalność wystawienniczą na targach i wystawach.

Warunki, które trzeba spełnić, aby ubiegać się o dokument potwierdzający efekty uczenia się właściwe dla danej kwalifikacji

(np. wykształcenie lub kwalifikacja stanowiące podstawę dla danej kwalifikacji, wymagane warunki psychofizyczne)

Świadectwo potwierdzające kwalifikację A.21. Prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej uzyskuje osoba po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikację w zawodzie.

Osoby, które ubiegają się o kwalifikację na kursie kwalifikacyjnym lub w trybie eksternistycznym, muszą być pełnoletnie.

Opis walidacji efektów uczenia się <i>(obejmujący zakres, kryteria potwierdzania kompetencji, informacje o komisji egzaminacyjnej)</i>	Opis walidacji znajduje się w Informatorze o egzaminie potwierdzającym kwalifikacje w zawodzie Technik księgarstwa (zob. CKE).
Inne	Brak.

2. Konkluzja Zespołu w sprawie poziomu kwalifikacji w PRK

(Konkluzję zatwierdzają wszyscy członkowie Zespołu. Formularz zapisu końcowej oceny poziomu kwalifikacji w PRK uzupełnia Tabela zgodności efektów uczenia się z charakterystykami PRK – opracowana w Excelu)

Kwalifikacja: <i>(nazwa)</i>	A.21. Prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej
Zespół ds. przypisywania: <i>(branża)</i>	ZARZĄDZANIE I ADMINISTRACJA
Członkowie Zespołu: <i>(imię i nazwisko)</i>	...
Poziom kwalifikacji w PRK <i>(uzgodniony w wyniku dyskusji Zespołu)</i>	4
Uzasadnienie poziomu kwalifikacji w PRK: <i>(uzasadnienie powinno opierać się na wynikach przeprowadzonej analizy efektów uczenia się i wskazywać na zgodność efektów uczenia się z charakterystykami poziomów PRK. Uzasadnienie powinno również wskazywać na wszystkie inne dodatkowe kryteria, które miały wpływ na określenie poziomu kwalifikacji w ramie)</i>	<p>W wyniku szczegółowej analizy efektów uczenia się właściwych dla kwalifikacji Zespół stwierdził, że wszystkie efekty uczenia się o kluczowym znaczeniu dla kwalifikacji dotyczą wykonywania złożonych czynności zawodowych z użyciem odpowiednich technologii, narzędzi i materiałów.</p> <p>Zadania zawodowe podejmowane przez osobę posiadającą daną kwalifikację wymagają przede wszystkim umiejętności:</p> <ul style="list-style-type: none"> – komunikowania się w środowisku pracy z wykorzystaniem różnych technik i metod, – odbierania złożonych poleceń przełożonych, – prowadzenia dialogu z klientami i kooperantami, – kierowania małymi zespołami pracowniczymi, – diagnozowania i rozwiązywania niezbyt prostych problemów występujących w trakcie wykonywania zadań zawodowych własnych lub podległych pracowników, – stosowania się do przepisów i procedur, – oceniania działań swoich i osób, którymi kieruje. <p>Wymagania stawiane osobom posiadającym analizowaną kwalifikację w pełni odpowiadają opisowi 4 poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji.</p>

<p>Uzasadnienie poziomu kwalifikacji w PRK:</p> <p><i>(uzasadnienie powinno opierać się na wynikach przeprowadzonej analizy efektów uczenia się i wskazywać na zgodność efektów uczenia się z charakterystykami poziomów PRK. Uzasadnienie powinno również wskazywać na wszystkie inne dodatkowe kryteria, które miały wpływ na określenie poziomu kwalifikacji w ramie)</i></p>	<p>W analizie efektów uczenia się wskazanych dla kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie uwzględniono także efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów oraz stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie. Stanowiły one niezbędny kontekst analizy i oceny złożoności efektów uczenia się wskazanych dla kwalifikacji oraz odnoszenia ich do poszczególnych charakterystyk PRK.</p> <p>Efekty uczenia się właściwe dla analizowanej kwalifikacji zostały odniesione do charakterystyk PRK drugiego stopnia, właściwych dla edukacji zawodowej.</p> <p>Wyniki analizy efektów uczenia się wskazanych dla kwalifikacji zostały zaakceptowane przez wszystkich członków Zespołu jednomyślnie.</p>
<p>Inne komentarze:</p>	<p>Brak.</p>

Podpisy członków Zespołu:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

Warszawa, 23.05.2013 r.

A4.4. Kwalifikacja poziomu 5 PRK: Tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami

Dokumenty pomocne w pracy ekspertów określających poziom kwalifikacji w PRK

1. Informacje o kwalifikacji

(Tabelę wypełniają członkowie Zespołu, którzy określają poziom kwalifikacji w ramie)

Nazwa kwalifikacji	E.14. Tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami
Nazwa dokumentu <i>(według podstawy prawnej, np. dyplom, świadectwo, certyfikat)</i>	Świadectwo potwierdzające kwalifikację E.14. Tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami wyodrębniono w zawodzie technik informatyk
Podmiot wydający dokument <i>(np. okręgowa komisja egzaminacyjna, izba rzemieślnicza, firma szkoleniowa)</i>	okręgowa komisja egzaminacyjna
Ogólny opis kwalifikacji <i>(obejmujący skrócony opis wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, cele kształcenia, zakres i specyfikę zadań zawodowych)</i>	Osoba posiadająca kwalifikację E.14. jest przygotowana do wykonywania następujących zadań zawodowych: <ul style="list-style-type: none"> – projektowanie baz danych i administrowanie bazami danych; – tworzenie stron www i aplikacji internetowych, administrowanie tymi stronami i aplikacjami.
Efekty uczenia się wymagane dla kwalifikacji <i>(efekty uczenia się powinny zostać przedstawione w przejrzysty i uporządkowany sposób, jeżeli w kwalifikacji wyodrębniono jednostki efektów uczenia się, to efekty uczenia się powinny zostać przedstawione zgodnie z tym podziałem;</i> <i>Uwaga: w przypadku kwalifikacji opisanych w podstawie programowej kształcenia w zawodach wystarczy zamieścić odesłanie do rozporządzenia MEN)</i>	E.14. Tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami 1. Tworzenie stron internetowych Osoba posiadająca daną kwalifikację: <ol style="list-style-type: none"> 1) posługuje się hipertekstowymi językami znaczników; 2) tworzy strony internetowe za pomocą hipertekstowych języków znaczników; 3) tworzy kaskadowe arkusze stylów (CSS); 4) wykorzystuje kaskadowe arkusze stylów (CSS) do opisu formy prezentacji strony internetowej; 5) rozpoznaje funkcje edytorów spełniających założenia WYSIWYG; 6) tworzy strony internetowe za pomocą edytorów spełniających założenia WYSIWYG; 7) projektuje strukturę witryny internetowej; 8) wykonuje strony internetowe zgodnie z projektami; 9) stosuje reguły walidacji stron internetowych; 10) testuje i publikuje witryny internetowe; 11) stosuje różne modele barw; 12) przestrzega zasad cyfrowego zapisu obrazu; 13) wykonuje projekt graficzny witryny internetowej;

Efekty uczenia się wymagane dla kwalifikacji

(efekty uczenia się powinny zostać przedstawione w przejrzysty i uporządkowany sposób, jeżeli w kwalifikacji wyodrębniono jednostki efektów uczenia się, to efekty uczenia się powinny zostać przedstawione zgodnie z tym podziałem;

Uwaga: w przypadku kwalifikacji opisanych w podstawie programowej kształcenia w zawodach wystarczy zamieścić odesłanie do rozporządzenia MEN)

- 14) tworzy grafikę statyczną i animacje jako elementy stron internetowych;
- 15) zmienia atrybuty obiektów graficznych i modyfikuje obiekty graficzne;
- 16) przetwarza i przygotowuje elementy graficzne, obraz i dźwięk do publikacji w Internecie;
- 17) przestrzega zasad komputerowego przetwarzania obrazu i dźwięku.

2. Tworzenie baz danych i administrowanie bazami danych

Osoba posiadająca daną kwalifikację:

- 1) korzysta z funkcji strukturalnego języka zapytań;
- 2) posługuje się strukturalnym językiem zapytań do obsługi baz danych;
- 3) projektuje i tworzy relacyjne bazy danych;
- 4) importuje dane do bazy danych;
- 5) tworzy formularze, zapytania i raporty do przetwarzania danych;
- 6) instaluje systemy baz danych i systemy zarządzania bazami danych;
- 7) modyfikuje i rozbudowuje struktury baz danych;
- 8) dobiera sposoby ustawiania zabezpieczeń dostępu do danych;
- 9) zarządza bazą danych i jej bezpieczeństwem;
- 10) określa uprawnienia poszczególnych użytkowników i zabezpieczenia dla nich;
- 11) udostępnia zasoby bazy danych w sieci;
- 12) zarządza kopiami zapasowymi baz danych i ich odzyskiwaniem;
- 13) kontroluje spójność baz danych;
- 14) dokonuje naprawy baz danych.

3. Tworzenie aplikacji internetowych

Osoba posiadająca daną kwalifikację:

- 1) korzysta z wbudowanych typów danych;
- 2) tworzy własne typy danych;
- 3) przestrzega zasad programowania;
- 4) stosuje instrukcje, funkcje, procedury, obiekty, metody wybranych języków programowania;
- 5) tworzy własne funkcje, procedury, obiekty, metody wybranych języków programowania;
- 6) wykorzystuje środowisko programistyczne: edytor, kompilator i debugger;
- 7) kompiluje i uruchamia kody źródłowe;
- 8) wykorzystuje języki programowania do tworzenia aplikacji internetowych realizujących zadania po stronie serwera;
- 9) stosuje skrypty wykonywane po stronie klienta przy tworzeniu aplikacji internetowych;
- 10) wykorzystuje frameworki do tworzenia własnych aplikacji;
- 11) pobiera dane aplikacji i przechowuje je w bazach danych;
- 12) testuje tworzoną aplikację i modyfikuje jej kod źródłowy;
- 13) dokumentuje tworzoną aplikację;
- 14) zamieszcza opracowane aplikacje w Internecie
- 15) zabezpiecza dostęp do tworzonych aplikacji.

<p>Warunki, które trzeba spełnić, aby ubiegać się o dokument potwierdzający efekty uczenia się właściwe dla danej kwalifikacji</p> <p><i>(np. wykształcenie lub kwalifikacja stanowiące podbudowę dla danej kwalifikacji, wymagane warunki psychofizyczne)</i></p>	<p>Świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie otrzymuje osoba, która zda egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie.</p> <p>Warunki przystępowania do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe określają ustawa o systemie oświaty (z dnia 7 września 1991 r. z późn. zm.) oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy, przeprowadzania sprawdzianów egzaminów przez szkoły publiczne (z dnia 30 kwietnia 2007 r. z późn. zm.); – w sprawie egzaminów eksternistycznych (z dnia 11 stycznia 2012 r.) <p>Zgodnie z tymi dokumentami prawnymi do egzaminu mogą przystąpić:</p> <ul style="list-style-type: none"> – uczniowie/słuchacze lub absolwenci technikum albo szkoły policealnej kształcący się w zawodzie technik informatyk; – osoby, które ukończyły kwalifikacyjny kurs zawodowy w zakresie kwalifikacji E.14. Tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami; – osoby, które ukończyły 18 lat oraz ukończyły gimnazjum albo ośmioletnią szkołę podstawową oraz co najmniej dwa lata kształciły się lub pracowały w zawodzie, w którym wyodrębniono kwalifikację E.14.
<p>Opis walidacji efektów uczenia się</p> <p><i>(obejmujący zakres, kryteria potwierdzania kompetencji, informacje o komisji egzaminacyjnej)</i></p>	<p>Zakres i sposób przeprowadzenia egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy, przeprowadzania sprawdzianów egzaminów przez szkoły publiczne (z dnia 30 kwietnia 2007 r. z późn. zm.).</p> <p>Świadectwo potwierdzające kwalifikacje w zawodzie otrzymuje osoba, która przystąpiła do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie kwalifikacji E.14. Tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami i uzyskała z części pisemnej egzaminu co najmniej 50% punktów możliwych do uzyskania z testu pisemnego oraz z części praktycznej egzaminu uzyskała co najmniej 75% punktów możliwych do uzyskania z testu praktycznego.</p> <p>Szczegółowe informacje na temat egzaminu oraz przykładowe zadania egzaminacyjne znajdują się w Informatorze o egzaminie potwierdzającym kwalifikacje w zawodzie technik informatyk wydanym przez Centralną Komisję Egzaminacyjną</p>
<p>Inne</p>	<p>Brak.</p>

2. Konkluzja Zespołu w sprawie poziomu kwalifikacji w PRK

(Konkluzję zatwierdzają wszyscy członkowie Zespołu. Formularz zapisu końcowej oceny poziomu kwalifikacji w PRK uzupełnia Tabela zgodności efektów uczenia się z charakterystykami PRK – opracowana w Excelu)

<p>Kwalifikacja: <i>(nazwa)</i></p>	<p>E.14. Tworzenie aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowanie bazami</p>
<p>Zespół ds. przypisywania: <i>(branża)</i></p>	<p>IT i Elektronika</p>
<p>Członkowie Zespołu: <i>(imię i nazwisko)</i></p>	<p>...</p>

<p>Poziom kwalifikacji w PRK</p> <p><i>(uzgodniony w wyniku dyskusji Zespołu)</i></p>	5
<p>Uzasadnienie poziomu kwalifikacji w PRK:</p> <p><i>(uzasadnienie powinno opierać się na wynikach przeprowadzonej analizy efektów uczenia się i wskazywać na zgodność efektów uczenia się z charakterystykami poziomów PRK. Uzasadnienie powinno również wskazywać na wszystkie inne dodatkowe kryteria, które miały wpływ na określenie poziomu kwalifikacji w ramie)</i></p>	<p>W wyniku szczegółowej analizy efektów uczenia się właściwych dla kwalifikacji Zespół stwierdził, że wszystkie efekty uczenia się o kluczowym znaczeniu dla kwalifikacji dotyczą wykonywania złożonych czynności zawodowych z użyciem odpowiednich narzędzi, urządzeń, maszyn i materiałów.</p> <p>Zadania zawodowe podejmowane przez osobę posiadającą daną kwalifikację wymagają przede wszystkim umiejętności:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwiązywania złożonych, a czasami nietypowych problemów w częściowo zmiennych warunkach, – posługiwania się dokumentacją techniczną dotyczącą tworzenia aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowania bazami, – samodzielnego planowania i wykonywania własnych działań zawodowych oraz kontrolowania ich jakości, – koordynowania pracy własnej z innymi osobami, – podejmowania odpowiedzialności związanej z wykonywaniem zadań, – podejmowania decyzji dotyczących wykonywanej pracy na podstawie uzyskanych informacji. <p>Wykonywanie zadań zawodowych wymaga ponadto znajomości w szerokim zakresie oprogramowania związanego z tworzeniem aplikacji internetowych i baz danych oraz administrowaniem bazami oraz procedurami stosowanymi przy wykonywaniu osadań.</p> <p>Wymagania stawiane osobom posiadającym analizowaną kwalifikację w pełni odpowiadają więc opisowi 5 poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji.</p> <p>W analizie efektów uczenia się wskazanych dla kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie uwzględniono także efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów oraz stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie. Stanowiły one niezbędny kontekst analizy i oceny złożoności efektów uczenia się wskazanych dla kwalifikacji oraz odnoszenia ich do poszczególnych charakterystyk PRK.</p> <p>Efekty uczenia się właściwe dla analizowanej kwalifikacji zostały odniesione do charakterystyk PRK drugiego stopnia, właściwych dla edukacji zawodowej.</p> <p>Wyniki analizy efektów uczenia się wskazanych dla kwalifikacji zostały zaakceptowane przez wszystkich członków Zespołu jednomyślnie.</p>
<p>Inne komentarze:</p>	Brak.

Podpisy członków Zespołu:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

Warszawa, 13 maja 2013 r.

